

Bankhoppers

Maastricht

najaar '17

DEELNEMER

Gemeente Maastricht

DEFINITIEF

Datum	26 maart 2018
Opdrachtgever	Gemeente Maastricht Team Welzijn, Zorg, Gezondheid en Zelfsturing Joan Beemer T 043 350 5426 Email: joan.beemer@maastricht.nl
Opdrachtnemer	Gemeente Maastricht Team Onderzoek en Statistiek Olga van Belle T 043 350 5675 E-mail: olga.van.belle@maastricht.nl Marion Matthijssen T: 06 - 226 46 988 E: info@marionmatthijssen.nl

0 Samenvatting

In het onderzoek zijn de volgende vier onderzoeksvragen beantwoord:

1. Hoeveel thuisloze jongeren / bankhoppers zijn er in en rondom Maastricht. Het gaat daarbij om twee subgroepen:
 - a. jongeren/jong volwassenen (16-23 jaar) die niet thuis (bij ouders/opvoeders) wonen, maar voor langere tijd bij familie, vrienden, kennissen of zelfs vreemden verblijven (thuisloze jongeren of 'bankhoppers');
 - b. alleenstaande minderjarige vreemdelingen (AMV-ers)¹ en degenen die in 2017 zonder verblijfstitel 18 jaar zijn geworden.
2. Welke specifieke problematiek onder de thuisloze jongeren/jong volwassenen worden genoemd onder 1 A en B.
3. Inzicht in de door deze thuisloze jongeren/jong volwassenen (genoemd onder 1 A en B) gewenste interventies op de voor hen relevante leefgebieden.
4. Inzicht in effectieve interventies voor thuisloze jongeren/jong volwassenen genoemd onder 1 A en B.

Over de aantallen is geen eenduidig aantal te geven, schattingen lopen uiteen van 50 tot meer dan 150. Op basis van wat professionals aangeven, mag er in ieder geval van worden uitgegaan dat het aantal thuisloze jongeren tussen de 16-23 jaar ruim meer dan 50 jongeren bedraagt, zeker gezien het feit dat een aantal groepen niet in beeld komen. Het aantal AMV'ers (asielzoekers onder de 18 jaar) was in november jl. 87. Hoeveel ongedocumenteerde jongeren (18+) er in Maastricht verblijven is onbekend, maar geschat wordt dat het er enkele tientallen zijn.

Specifieke problemen waar jongeren/jong volwassenen (16-23 jaar) tegenaan lopen zijn er op het gebied van geestelijke gezondheid, verslaving, huisvesting, dagbesteding, sociaal netwerk en financiën. Alles bij elkaar genomen kan er worden gesproken van duidelijke multiproblematiek.

De alleenstaande minderjarige vreemdelingen (AMV-ers) hebben met name problemen op het gebied van financiën, dagbesteding en geestelijke gezondheid.

Gewenste interventies voor de eerste groep zijn onder meer betere informatievoorziening op verschillende niveaus en in verschillende stadia, een centraal aanspreekpunt, meer mogelijkheden wat betreft huisvesting, outreachende hulpverleners en een passende crisisopvang.

Voor de AMV'ers zijn gewenste interventies het verkrijgen van een verblijfsvergunning en hulp bij het vinden van een zinvolle dagbesteding.

Effectieve interventies voor de jongeren/jong volwassenen (16-23 jaar) zijn onder meer hulp van ervaringsdeskundigen en persoonlijke coaches/begeleiders.

Effectieve interventies voor de AMV'ers komen vanuit het Vlotteam (onderdeel Leger des Heils) dat helpt bij de basisbehoeften, huisvesting en dagbesteding en eventueel juridische ondersteuning bij de procedures.

De aanbevelingen die op basis van het onderzoek gedaan kunnen worden zijn in lijn met de behoeften. Aanbevelingen richten zich onder meer op preventie, huisvesting, hulpverleningsaanbod en het creëren van een centraal aanspreekpunt. Specifiek voor de AMV'ers zijn er aanbevelingen omtrent de dagbesteding en de overgang van minder- en meerderjarig wat betreft opvang en ondersteuning.

Inhoudsopgave

0	Samenvatting.....	4
1	Inleiding.....	6
2	Werkwijze	7
3	Situering	8
4	Omvangschatting bankhoppers	11
5	Resultaten uit interviews	15
5.1	Inleiding.....	15
5.2	Doelgroep onderzoek	15
5.3	Voorgeschiedenis	15
5.4	Situatie van de jongeren	17
5.5	Zorg en ondersteuning.....	25
5.6	Toekomst	26
5.7	Aandachtspunten voor de gemeente.....	27
6	Conclusies	28
7	Aanbevelingen	33
	Bijlage 1. Medewerking personen.....	37
	Bijlage 2. Medewerking instellingen	39
	Bijlage 3. Gesprekshandleiding	40

1 Inleiding

In het voorjaar van 2017 is onderzoek gedaan naar zwerfjongeren in en rondom Maastricht. Naar aanleiding van dat onderzoek is er de wens om ook de jongeren in kaart te brengen die nog niet dakloos zijn, maar wel zwervend zijn. Deze zogenaamde ‘bankhoppers’ zijn thuisloze jongeren tot 23 jaar in Maastricht zonder vast verblijf – die bij familie, vrienden of zelfs bij vreemden slapen - en die kampen met meervoudige problemen. Veel van deze jongeren hebben een achtergrond in de jeugdzorg.

Ten behoeve van het onderzoek wordt de definitie als volgt toegespitst:

“Jongeren in Maastricht van 16 tot 23 jaar die op meer dan één leefgebied van de zelfredzaamheidsmatrix (ZRM)¹ een probleem hebben en die structureel niet thuis wonen (bij hun ouders of opvoeders) of niet zelfstandig wonen.”

Om te weten hoe deze jongeren het beste geholpen kunnen worden en voorkomen kan worden dat zij uiteindelijk aankloppen bij de daklozenopvang, is in de eerste plaats een inventarisatie nodig van deze groep. Zowel de omvang van deze groep, als (een aantal) specifieke kenmerken dient in kaart gebracht te worden, alsmede de behoeften van en interventiemogelijkheden bij deze groep.

1.2 Onderzoeksvragen

De gemeente Maastricht wil graag inzicht in het aantal ‘bankhoppers’ en inzicht krijgen in hun specifieke problematiek, de door hen gewenste interventies op de voor hen relevante leefgebieden en de effectieve interventies. Het gaat dus om het achterhalen van vier zaken:

1. Inzicht in het aantal thuisloze jongeren / bankhoppers. Het gaat daarbij om twee subgroepen:
 - a. jongeren/jong volwassenen (16-23 jaar) die niet thuis (bij ouders/opvoeders) wonen, maar voor langere tijd bij familie, vrienden, kennissen of zelfs vreemden verblijven (thuisloze jongeren of ‘bankhoppers’);
 - b. alleenstaande minderjarige vreemdelingen (AMV-ers)¹ en degenen die in 2017 zonder verblijfstitel 18 jaar zijn geworden.
2. Inzicht in de specifieke problematiek onder de thuisloze jongeren/jong volwassenen genoemd onder 1 A en B.
3. Inzicht in de door deze thuisloze jongeren/jong volwassenen (genoemd onder 1 A en B) gewenste interventies op de voor hen relevante leefgebieden.
4. Inzicht in effectieve interventies voor thuisloze jongeren/jong volwassenen genoemd onder 1 A en B.

1.3 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt kort de werkwijze toegelicht. In hoofdstuk 3 wordt de context van het onderzoek geschetst en wordt nader ingegaan op de definiëring. Hoofdstuk 4 bevat een schatting van het aantal bankhoppers en in hoofdstuk 5 worden de resultaten uit de interviews besproken. Tot slot bestaat hoofdstuk 6 de conclusie waar de onderzoeksvragen beantwoord worden en worden in hoofdstuk 7 de aanbevelingen besproken die voortkomen uit het kwalitatieve onderzoek en de conclusies. De bijlagen bevatten overzichten met geïnterviewde personen en instellingen, en de gebruikte gesprekshandleiding.

¹ Zelfredzaamheidsmatrix (ZRM) is hét instrument waarmee behandelaars, beleidsmakers en onderzoekers in de gezondheidszorg, maatschappelijke dienstverlening en gerelateerde werkvelden, de mate van zelfredzaamheid van hun cliënten eenvoudig en volledig kunnen beoordelen. <https://www.movisie.nl/tools/zelfredzaamheid-matrix-zrm>.

2 Werkwijze

In de periode tussen september en december 2017 is door onderzoekster Marion Matthijssen - in opdracht van de gemeente Maastricht- gesproken met vijftien jongeren in de leeftijd van 17-36 jaar vanuit verschillende instellingen en/of nachtopvang en acht professionals/hulpverleners. Daarnaast is er nog met een aantal personen uit diverse richtingen (gemeente, opvangplekken e.d.) telefonisch contact geweest.

In de gesprekken zijn de jongeren bevraagd over onder meer hun problematiek, ondersteuningsbehoeften en de effectiviteit van interventies. Het doel is om inzicht te krijgen in de specifieke problematiek, de door hen gewenste interventies op de voor hen relevante leefgebieden en de effectieve interventies. In de bijlagen zijn overzichten opgenomen van alle geïnterviewde personen en betrokken instanties. Ter voorbereiding op de gesprekken is een gesprekshandleiding opgesteld. Zie de bijlagen. De gesprekken zijn gevoerd aan de hand van deze gesprekshandleiding. De interviews zijn naderhand door Marion Matthijssen uitgewerkt en ter verificatie teruggekoppeld aan de geïnterviewden. Alle gespreksverslagen vormen de basis voor de resultaatbeschrijving in het volgende hoofdstuk.

Vanaf hoofdstuk drie volgt een integrale weergave van de door M. Matthijssen opgestelde rapportage ter beantwoording van de onderzoeksvragen. Dit rapport is ten behoeve van de leesbaarheid door team Onderzoek & Statistiek geredigeerd, er zijn hierbij geen inhoudelijke wijzigingen aangebracht.

3 Situering

3.1 Inleiding

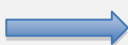

In dit hoofdstuk wordt de context van het onderzoek geschetst. Het is van belang om te kijken waar het precies over gaat wanneer gesproken wordt over bankhoppers. Wat is er bekend vanuit andere onderzoeken en hoe kunnen we de doelgroep beschrijven specifiek in Maastricht?

Voordat met het echte veldwerk is gestart (het interviewen van bankhoppers) hebben allereerst verkennende gesprekken plaatsgevonden met een aantal professionals in Maastricht die meer zicht hebben op de doelgroep bankhoppers. De medewerking van deze professionals was nodig bij het traceren van de jongeren. In bijlage 1 staat een overzicht van de professionals waarmee verkennende gesprekken hebben plaatsgevonden. Dat heeft geleid tot meer zicht op de doelgroep bankhoppers in Maastricht, welke in veel opzichten een onherkenbare en lastig te bereiken doelgroep is.

3.2 Definities

In de literatuur is een aantal termen in omloop wanneer het gaat om jongeren zonder vaste woon- en verblijfplaats, zoals daklozen, thuislozen, zwerfjongeren en/of bankhoppers. Wanneer het gaat om daklozen, dan gaat het om jongeren die letterlijk geen dak boven hun hoofd hebben, de zogenaamde feitelijke daklozen. Onder *zwerfjongeren* wordt verstaan ‘*feitelijk of residentieel daklozen onder de 23 jaar met meervoudige problemen*’ (Rouvoet, 2010). Daaronder vallen de feitelijk dakloze jongeren, de residentieel dakloze jongeren in specifieke voorzieningen voor zwerfjongeren of in volwassenen voorzieningen (MO). De meeste zwerfjongeren zijn thuisloos en niet dakloos. Ze slapen niet letterlijk op straat, maar zwerven heen en weer tussen logeeradressen en slaappleaatsen bij instanties. De Telling Zwerfjongeren (Brummelhuis & Drouven, 2011) geeft het meest recente aantal in Nederland: 9.000 op jaarbasis. De meest actuele schatting van het aantal zwerfjongeren van het CBS (2016) ligt iets hoger, namelijk 12.400. Zij hanteren echter een wat ruimere leeftijdsgrens:, namelijk jongeren van 18-30 jaar.

Naast de groep zwerfjongeren is er een bredere groep *thuisloze* jongeren. Dit zijn jongeren zonder eigen adres die wel onder een dak slapen – bij vrienden of familieleden of in de (crisis)opvang. Deze jongeren worden ook wel *bankhoppers* genoemd. Bankhoppers zijn eigenlijk zwerfjongeren en die slapen niet altijd op straat of verblijven niet altijd in de opvang. Vaak begint het met wisselende slaapplekken, bij familie, vrienden of zelfs bij vreemden. Het aantal thuisloze jongeren in Nederland is overigens niet bekend. Dat komt omdat deze jongeren op allerlei verschillende locaties kunnen verblijven en daardoor moeilijk te traceren zijn. Alles bij elkaar genomen kan het als volgt worden weergegeven:

Dakloze jongeren		<ul style="list-style-type: none">○ Verblijven op straat
Zwerfjongeren		<ul style="list-style-type: none">○ Verblijven op straat○ Verblijven in een instelling○ Verblijven in de (crisis)opvang
Thuisloze jongeren Bankhoppers		<ul style="list-style-type: none">○ Verblijven in de (crisis)opvang○ Verblijven bij vrienden, kennissen, familie, vreemden

In Maastricht wordt voor de doelgroep 'bankhoppers' de volgende definitie gehanteerd:

'Bankhoppers' zijn thuisloze jongeren tot 23 jaar in Maastricht zonder vast verblijf – die bij familie, vrienden of zelfs bij vreemden slapen - en die kampen met meervoudige problemen.'

Ten behoeve van dit onderzoek wordt de definitie als volgt toegespitst:

'Jongeren/jong volwassenen in Maastricht van 16 tot 23 jaar die op meer dan één leefgebied van de zelfredzaamheidsmatrix (ZRM) een probleem hebben en die structureel niet thuis wonen (bij hun ouders of opvoeders) of niet zelfstandig wonen.'

3.3 De Maastrichtse situatie

De bankhoppers/thuisloze jongeren blijken zoals gezegd lastig te vinden. In oriënterende gesprekken is aan professionals gevraagd waar Maastrichtse bankhoppers zich kunnen bevinden. Hieruit is duidelijk naar voren gekomen dat de groep bankhoppers bestaat uit hele verschillende subgroepen. Dit is geen uitputtende lijst, maar het geeft wel aan dat er een grote diversiteit aan bankhoppers is. In dit onderzoek is een aantal groepen in beeld gekomen, welke hieronder zijn weergegeven. Na deze opsomming volgt een korte toelichting op twee specifieke groepen, te weten de illegale jongeren en krakers.

1. Jongeren die op de wachtlijst bij een instelling staan en in beeld zijn van deze instellingen. Zij slapen vaak op verschillende plaatsen voorafgaand aan residentieel wonen;
2. Jongeren die op de bank/in een bed slapen bij vrienden, kennissen of familie en geen eigen plek hebben;
3. Jongeren die bij het Leger des Heils belanden in de volwassenen opvang omdat ze verder nergens terecht kunnen. Het is onduidelijk om hoeveel jongeren het hier gaat: sommigen slapen er één nacht, anderen verblijven er voor langere tijd;
4. Illegale jongeren;
5. Jongeren die zich in kraakpanden bevinden: dat betekent niet dat alle jongeren in kraakpanden bankhoppers zijn, voor veel van deze jongeren is het een bewuste keuze;
6. Dakloze jongeren die op de bank slapen bij ex-dakloze jongeren.

Daarnaast zijn er door professionals ook nog andere (redelijk ongrijpbare) groepen jongeren genoemd:

7. Meisjes die in de prostitutie zijn beland/gegaan: die 'hoppen' van club naar club. Of meisjes die onderdak hebben bij drugsrunners die uit Rotterdam en omgeving komen. Dit is een ongrijpbare groep;
8. Marokkaanse jongeren die elkaar opvangen als ze thuisloos zijn. Deze jongeren huren vaak net over de grens een woning en zijn redelijk buiten beeld;
9. Drugsverslaafden: sommige jongeren bewegen zich ook in het drugsmilieu;
10. Zorgmijders: deze jongeren zijn niet echt in beeld;
11. Criminele jongeren: een deel is in beeld van justitie of in afwachting van een geschikte behandelplek, een ander deel is echter niet in beeld.

Illegale jongeren

Illegale jongeren zitten in een hele andere situatie dan andere thuisloze jongeren. Zij hebben een verleden van een onveilige situatie in hun thuisland waarvoor ze gevlucht zijn, traumatische ervaringen, een opvanggeschiedenis en weinig mogelijkheden (onder andere qua werk, scholing) omdat ze geen verblijfsstatus hebben. Vaak hebben ze na de opvangperiode wanneer ze 18 jaar worden en geen verblijfsstatus hebben een thuisloze periode (gekend). Ze verblijven illegaal in Nederland en hebben grote onzekerheid over de toekomst. Uit onderzoek (Staring, 2010) blijkt dat de groep voormalig AMV's zonder verblijfsstatus kiest voor een van de twee overlevingsstrategieën:

terugtrekken of ondernemen. De jongeren die zich terugtrekken hebben minimale sociale contacten, ondernemen weinig activiteiten buiten de deur en laten zich leiden door angst (niet-zelfredzamen). Op de omvang van deze doelgroep wordt dieper ingegaan in paragraaf 4.4 **Omvangschatting aantal AMV's en jongeren zonder verblijfstitel**

In dit onderzoek zijn er twee van dergelijke jongeren geïnterviewd. De groep ondernemende jongeren heeft een groot en divers netwerk, ontplooit veel activiteiten buiten de deur en laat zich niet tegenhouden door angst voor aanhouding of uitzetting (zelfredzamen). Eén van de jongens in dit onderzoek behoort eigenlijk meer tot deze groep omdat hij zich dankzij zijn vriendin en instelling goed kan redden en bijna een normaal leven lijkt te hebben.

Krakers

De inschatting is dat er in Maastricht zo'n 25 á 50 jongeren verspreid over drie kraakpanden wonen. Deze inschatting is lastig te maken omdat groepen soms weer afsplitsen en hervormen. Deze kraakpanden kennen allemaal hun eigen type bewoner. Bijvoorbeeld Landbouwbelang is een gekraakt terrein dat meer gezien kan worden als culturele en creatieve broedplaats met krakers. In en om het kraakpand bij het tuincentrum daarentegen wonen vooral jongeren en staan twee gepassioneerde krakers aan het hoofd.

Uit de interviews blijkt duidelijk dat er een verschil is tussen het officiële aantal bewoners en het werkelijke aantal. Het kraakpand bij het tuincentrum kent bijvoorbeeld zes officiële bewoners en ongeveer vier bewoners die daar regelmatig 'op de bank slapen'. Voor sommige krakers zal het zeker niet voelen alsof ze thuisloos zijn: het is 'a way of life'. Anderen wonen juist in een kraakpand omdat ze anders dakloos zijn. Maar de scheidingslijn tussen de thuisloze kraker en de bewuste kraker lijkt dun. De krakers die aan dit onderzoek hebben meegedaan zitten niet echt in een comfortabele positie (al klagen ze daar zelf niet over). Eén van hen woont met een aantal honden in een oude caravan. Deze caravan staat onder een zeil dat daarover heen gespannen is omdat de caravan lek is. De andere kraker woont in een koepeltent in de kas (van het voormalig tuincentrum). Ze wonen dus wel ergens, maar de een ervaart dit als thuis en de ander niet.

4 Omvangschatting bankhoppers

4.1 Inleiding

De gemeente Maastricht wil graag inzicht in het aantal thuisloze jongeren/bankhoppers: jongeren/jong volwassenen (16-23 jaar) die niet thuis wonen, maar voor langere tijd elders verblijven. Daarnaast wil de gemeente Maastricht inzicht in het aantal alleenstaande minderjarige vreemdelingen (AMV's) en degenen zonder verblijfstitel die in 2017 18 jaar zijn geworden.

Het idee was om cijfers op te vragen bij het Jongerenloket van de gemeente Maastricht. Het zou dan gaan om het aantal aanmeldingen en persoonskenmerken van degenen die zich melden/worden aangemeld als voortijdige schoolverlater (VSV) bij het Jongerenloket in Maastricht en die daadwerkelijk zijn uitgeschreven van school. Via de administratie bij het Jongerenloket kon dan worden nagegaan wie van hen nog thuis woont, zelfstandig woont of (tijdelijk) elders verblijft. De thuisloze jongeren zijn dan de groep jongeren die (tijdelijk) elders verblijft (dus niet thuis/ zelfstandig woont). Om een aantal redenen blijkt het niet mogelijk om op deze wijze het aantal thuisloze jongeren te inventariseren, waaronder de volgende:

- Het Jongerenloket registreert niet of iemand niet meer thuis/zelfstandig woont. Om erachter te komen of iemand dus thuisloos is, zouden alle dossiers nagegaan moeten worden. Dat is lastig aangezien het om ongeveer 300 á 400 dossiers gaat. Bovendien komt de privacy van de jongeren dan in het geding;
- Er zijn ook thuisloze jongeren die gewoon op school zitten en niet op deze wijze bekend zijn bij het Jongerenloket.

4.2 Voortijdige schoolverlaters

Gekeken naar het aantal vsv-ers in Maastricht, dan blijkt dit aantal binnen de gemeente aanzienlijk hoger te liggen dan in andere G32-gemeenten (www.onderwijsincijfers.nl, 2017). Het gaat hier om aantallen vsv'ers: jongeren van 12 tot 23 jaar die zonder startkwalificatie het onderwijs verlaten. Een startkwalificatie is een havo of vwo-diploma of minimaal een mbo-2 diploma. Het vsv-percentage staat voor het aantal voortijdige schoolverlater als percentage van het aantal onderwijsdeelnemers die aan het begin van het schooljaar ingeschreven staan. In Maastricht is het percentage 3,04% en landelijk 1,7%. In onderstaande tabel staan de cijfers weergegeven:

Tabel 1 Aantal voortijdige schoolverlater in Maastricht vergeleken met de regio en landelijk (%)

	Aantal onderwijsdeelnemers 12-23 jaar	Aantal vsv-ers 12-23 jaar	Percentage vsv-ers
Maastricht	6.122	186	3,04%
Gewest Zuid-Limburg	38.032	816	2,15%
Landelijk	1.349.882	22.948	1,7%

4.3 Omvangschatting thuisloze jongeren

Uit landelijke onderzoeken blijkt dat er geen aantallen gegeven kunnen worden wanneer het gaat om het aantal thuisloze jongeren. Dat komt omdat deze jongeren veelal geen gebruik maken van een opvangvoorziening en omdat het een zeer gemêleerde groep is die moeilijk te traceren is (zie ook paragraaf 2.3). In dit onderzoek is er daarom voor gekozen om professionals de vraag te stellen hoeveel jongeren zij denken dat er in een thuisloze situatie zitten. Daaruit is het volgende beeld naar voren gekomen.

Vanuit Centrale Voordeur maatschappelijke opvang

Wanneer gekeken wordt naar het aantal jongeren dat in beeld komt bij het ‘voordeuroverleg’², dan is bekend dat bij begeleid wonen/maatschappelijke opvang zo’n 170 jongeren op jaarbasis instromen. De inschatting is dat daarvan 30% tussen 18-23 jaar is. Het zou dan gaan om ongeveer 50 jongeren.

Vanuit jongerenwerk (Stichting Trajekt³)

Jongerenwerk (Stichting Trajekt) heeft in totaal 28 jongeren, waarvan 23 jongeren in Maastricht, in beeld.

Eijsden, Margraten ,Gulpen &Vaals (Heuvelland zonder Valkenburg)	<ul style="list-style-type: none">• 5 jongens van rond de 20 jaar
Maastricht	<ul style="list-style-type: none">• 13 jongens van rond de 20 jaar• 1 jongen van 25 jaar• 5 meisjes onder de 18 jaar (waarvan 1 van 14 jaar)• 4 meisjes van rond de 20 jaar

Vanuit oud-straathoekwerker

Ook is gesproken met een voormalig straathoekwerker. Deze heeft aardig zicht op deze doelgroep en heeft een breed netwerk. Om schattingen te kunnen geven heeft hij ook gesproken met ervaringsdeskundigen. Uit zijn inschatting komt het volgende beeld naar voren:

- Aantal krakers t/m 23 jaar: tussen de 10 á 20 jongeren.
- Thuisloze Marokkaanse jongens: meer dan 10.
- Thuisloze Marokkaanse meiden: meer dan 20, maar zeer moeilijk in te schatten omdat velen een dubbelleven leiden.
- Thuisloze meisjes die in de prostitutie zijn beland: een heel kleine groep binnen de groep van thuisloze meiden.

De thuisloze jongeren van Marokkaanse afkomst zijn heel kwetsbaar: met name deze doelgroep staat met één been in onze maatschappij en met één been in de ándere wereld (een illegaal, zwart circuit). De oud-straathoekwerker heeft geprobeerd om een of meerdere van deze jongeren bereid te vinden om deel te nemen aan het onderzoek, maar er bleek vanuit de jongeren nog onvoldoende vertrouwen om deel te willen nemen.

² De Centrale Voordeur is een samenwerking van Xonar, Koraalgroep, LEVANTOgroep en het Leger des Heils in Maastricht, met GGD, Veiligheidshuis en de gemeente Maastricht. Per 1 november 2014 zijn ze in samenwerking met de GGD en het Veiligheidshuis gestart met de Centrale Voordeur Maatschappelijke Opvang. Deze centrale voordeur zorgt voor aanmelding, indicatiestelling, zorgtoewijzing, zorgbemiddeling, wachtlijstbeheer, overdracht en crisiszorg, is laagdrempelig en te bereiken via alle opvanglocaties van de genoemde organisaties.

³ Stichting Trajekt is de welzijnsorganisatie voor Maastricht en het Heuvelland. Ze streven naar een volwaardig leven voor de inwoners van de regio en werken samen met en dichtbij de mensen (jong en oud). Bij Stichting Trajekt werken professionals en zo’n 900 vrijwilligers. Eén van de onderdelen is jongerenwerk.

Vanuit Stichting Feel Good Connected / 0800 HOME

Stichting Feel Good Connected/0800 HOME komt met de jongeren in aanraking die helemaal vastlopen en daadwerkelijk dakloos en/of thuisloos zijn. Zij houden zelf al zeven jaar aantallen bij van het aantal jongeren dat zij in beeld hebben. Wanneer het gaat om bankhoppers dan komt uit hun registratie het volgende beeld naar voren:

- Gemiddeld worden per jaar tussen de 100 á 150 jongeren dak/thuisloos;
- Ongeveer drie groepen jongeren wonen uit nood in kraakpanden. Het gaat om ongeveer 25 á 50 jongeren. Dit aantal is moeilijk in te schatten omdat deze groepen vaak splitsen, hervormen en weer andere thuisloze jongeren opnemen die daar (tijdelijk) kunnen verblijven;
- Er is een redelijk grote groep meisjes die onderdak krijgt bij drugsrunners en volledig afhankelijk van hen leven. Het gaat om een onzichtbare groep die volgens Feel Good Connected uit meer dan 50 meisjes zou bestaan.
- Er is een groep dakloze jongeren die door ex-dakloze jongeren wordt opgevangen. Het zou dan gaan om minimaal 15 jongeren per jaar die bij één persoon verblijven.
- Er zijn ook jongeren uit de randgemeenten van Maastricht die de weg niet weten naar hulp en zorg, dat zijn ongeveer 35 á 50 jongeren per jaar.

Het is volgens één van de medewerkster een groep met meervoudige problematiek, zoals alcohol- en drugsgebruik, ongewenste zwangerschappen, suïcidale gedachten, depressieve klachten, schulden, geen inkomen, geen sociaal netwerk en weinig tot geen contact met familie.

Vanuit een van de jongeren

Eén van de jongeren geeft aan zelf al minimaal 50 jongeren te kennen die in de afgelopen vijf jaar in een soortgelijke situatie hebben gezeten als hijzelf. Hij vertelt dat als jongeren in een thuisloze situatie terecht komen, dat ze dan vaak weer worden meegenomen naar 'een vriend van een vriend' en dat ze zo bij wisselende groepen terecht komen. Volgens hem nemen de kraakpanden sowieso altijd mensen op. Van de jongeren die hij zelf uit deze situatie kent, zijn sommigen op de rit gekomen, sommigen zijn opgenomen en sommigen blijven kraken.

4.4 Omvangschatting aantal AMV's en jongeren zonder verblijfstitel

In augustus 2017 heeft WIEP!Advies een rapport afgerond over ongedocumenteerde jongeren in Maastricht en omgeving in opdracht van het Leger des Heils. De gemeente, in de persoon van verantwoordelijk wethouder Jack Gerats, heeft hier om gevraagd om de discussie over noodzakelijke en wenselijke omvang en inhoud van deze ondersteuning en opvang zo feitelijk mogelijk te kunnen voeren. De informatie uit deze rapportage kan ook worden gebruikt voor dit onderzoek.

Schatting aantal AMV's

Alleenstaande minderjarige asielzoekers (AMV's) zijn asielzoekers onder de 18 jaar die bij binnenkomst in Nederland niet worden begeleid door een ouder of een meerderjarige bloed- of aanverwant. Ze komen alleen, samen met andere kinderen en/of 'vreemde' volwassenen en vragen hier asiel aan. Voor AMV's bestaan speciale opvanglocaties:

- AMV's tot 15 jaar worden door de voogdij-instelling Nidos in een opvanggezin geplaatst, waar ze blijven tot hun 18^e.
- AMV's vanaf 15 jaar krijgen veilige opvang met begeleiding vanuit het COA. Zij vallen onder voogdij van Stichting Nidos.

In november 2017 is het aantal AMV's in Maastricht 87. Een aantal van deze AMV's gaat verhuizen naar een andere regio, aangezien de AMV locatie voor de niet statushouders gaat sluiten in Maastricht. In januari en februari 2018 zijn er ongeveer dertien AMV's die de 18 jaar zullen bereiken.

Schatting aantal ongedocumenteerde jongeren

Als een AMV'er 18 jaar wordt heeft deze geen recht meer op opvang in de speciale AMV-locatie. Veel AMV's stromen dan door naar een regulier AZC. Zij hebben een positieve beschikking gekregen op hun asielaanvraag of hun procedure is nog niet afgerond. Al jaren verdwijnen een aantal AMV's met onbekende bestemming uit de AMV-opvang. Dit zijn veelal jongeren waarvan het asielverzoek is afgewezen of jongeren die een afwijzing verwachten. Vanaf dat moment zijn het illegaal in ons land verblijvende jongeren. Het gaat hierbij veelal om mannen: zo'n 85-90% van de populatie. Ook in Maastricht zwerft een groep ongedocumenteerde jongeren rond. Uit het rapport van WIEP!Advies blijkt dat de omvang van die groep niet vast te stellen is. Wel wordt gesteld dat iedereen het erover eens is dat het om enkele tientallen gaat. Schattingen over de aanwas van de groep (AMV's die 18 gaan worden) zijn moeilijk te maken. Wel is bekend vanuit Nidos dat er in januari en februari 2018 ongeveer dertien AMV's de leeftijd van 18 jaar gaan bereiken. AMV's die besluiten te verdwijnen blijven niet allemaal in de regio Maastricht. Ook kunnen ongedocumenteerde jongeren uit andere regio's of landen naar Maastricht 'verhuizen'.

Wat wel bekend is, is dat er in augustus 2017 acht ongedocumenteerde jongeren in begeleiding zijn bij het Vlotteam⁴. Verder werden er na de zomerperiode nog zo'n vijf á tien aanmeldingen verwacht. Deze jongeren zijn niet allemaal uitgeprocedeerd. Na herhaald verzoek wordt er soms alsnog een verblijfsstatus verleend (Landelijk Ongedocumenteerden Steunpunt). Drie van deze jongeren zijn geïnterviewd en meegenomen in deze rapportage. Zij zijn al meerdere keren afgewezen, maar blijven proberen een verblijfsstatus te krijgen.

⁴ Het Vlotteam is een zelfstandige werkeenheid van het Leger des Heils. Het Vlotteam biedt onderdak en hulp aan (bijna) kansloze asielzoekers die uitgeprocedeerd en/of uitgestreden zijn. Ze proberen om met goede advocaten de misschien wel laatste procedure te starten. Als dat niet lukt kijken zij naar kansen op terugkeer.

5 Resultaten uit interviews

'Bankhoppers? Ik heb een eigen slaapplek bij mijn maat. Die jongen is zo goed voor mij!'

5.1 Inleiding

In dit hoofdstuk volgt een beschrijving van de resultaten uit deze interviews. Sommige resultaten (voorgeschiedenis, dagbesteding, sociaal netwerk, wonen) zijn beschreven naar sub-doelgroepen, omdat de groepen op deze onderwerpen behoorlijk verschillen. Er is dan gerapporteerd naar de doelgroepen illegalen, krakers en de overige jongeren. Andere onderwerpen (problemen, gezondheid, zorg en ondersteuning, toekomstplannen en tips voor de gemeente) zijn wel gerapporteerd voor de totale groep. In alle gesprekken was er sprake van openhartigheid en gaandeweg het interview gingen veel respondenten steeds meer vertellen. De informatie uit de interviews geeft een goed beeld van de situatie waarin ze zich bevinden, de problematiek, voorgeschiedenis, ondersteuningsbehoeften en toekomstplannen.

5.2 Doelgroep onderzoek

Aan het begin van de veldwerkperiode bleek al snel uit gesprekken met professionals dat de doelgroep 'bankhoppers' een gemêleerde doelgroep is. Er is geprobeerd om zoveel mogelijk verschillende jongeren te betrekken bij het onderzoek om een zo breed mogelijk beeld te verkrijgen van de doelgroep. In bijlage 1 is een tabel opgenomen met de belangrijkste kenmerken van de doelgroep.

5.3 Voorgeschiedenis

Afghaanse jongens

De drie Afghaanse jongens zijn allemaal gevlucht uit Afghanistan toen ze vijftien jaar waren. Ze zijn alle drie in hun eentje gevlucht voor het regime van de Taliban. Uit de verhalen blijkt duidelijk dat deze vlucht lang heeft geduurd en dat ze tijdens de vlucht erg veel hebben meegemaakt. Ze hebben allemaal familie in Afghanistan achter gelaten. Van één man zijn de ouders vermoord toen hij twee jaar was. Hij heeft een tweelingbroer, maar daarvan weet hij niet waar hij is. De andere jongens hebben hun ouders en familie nog in Afghanistan. Het verzoek voor een verblijfsstatus is bij alle drie al meerdere keren afgewezen, soms zelfs al drie keer. Maar ze blijven het opnieuw proberen in de hoop dat ze een keer een status gaan krijgen. Ze geven alle drie aan dat het onmogelijk is om terug te gaan naar Afghanistan. Ze hebben als AMV's allemaal op meerdere plekken in Nederland in de opvang gezeten. Eén van hen noemt zelfs zeven verschillende gemeenten. Het COA stopt met begeleiden zodra deze jongeren 18 jaar worden, ook al loopt de procedure nog. Eén jongen vertelt dat hij zonder school en werk snel de verkeerde kant op ging: drinken, blowen. Toen hij illegaal werd heeft hij wel een school met vrijwillige leraren gevonden, maar daar leerde hij niets nieuws. Ook de andere twee jongens hebben een tijdje veel gebloed en gedronken omdat ze verder geen zinvolle dagbesteding hadden. Eén van hen heeft ook nog twee maanden in de gevangenis gezeten in Rotterdam vanwege zwartrijden.

"ik ben helemaal veranderd, ik ben niet meer wie ik was"

Krakers

De twee krakers hebben allebei een heel eigen verhaal. Het meisje van 22 jaar heeft zelf voor deze leefstijl gekozen. Ze wil nooit in een normaal huis wonen omdat het te duur is. Zij wil graag van weinig geld en met weinig comfort leven. Wel wil ze graag een overeenkomst met de eigenaar zodat het

kraken gedoogd wordt. In België heeft ze alleen een vooropleiding afgemaakt. De man van 36 jaar is gaan kraken omdat hij anders dakloos was. Hij is al verschillende keren dakloos geweest, voor het eerst op zijn 21^e jaar. Vanaf die periode tot nu (vijftien jaar verder) heeft hij afwisselend gekraakt, bij het Leger des Heils geslapen en af en toe voor een korte periode kamers/flatjes gehuurd.

Overige jongeren

De andere tien jongeren (zes jongens en vier meisjes) hebben allemaal problemen thuis gehad waardoor het mis is gegaan en ze allemaal thuisloos zijn of net zijn geweest.

Een jongen is op zijn 21^e op straat beland met zijn zus door hun vader die weinig geld had en van een uitkering moest rondkomen. Vanaf dat moment moest hij het zelf maar uitzoeken. Hij is samen met zijn oudere zus in een flatje gaan wonen waar het financieel snel misliep en ze schulden opbouwden.

Een meisje is op haar 18^e bij haar moeder weg gegaan waar ze een slechte band mee heeft. Haar moeder benoemde haar vaak als 'ongewenst kind' en het meisje heeft vanaf haar 8^e jaar voor haar moeder gezorgd vanwege een hersenbloeding bij de moeder. Ook dronk haar moeder veel, waardoor ze ook een aantal jaar bij haar oma opgroeide.

'Daar gingen we weer hoor, tegen de leuning, tegen de kast, tegen de bank...'

Bij drie jongens en een meisje is er sprake geweest van huiselijk geweld. Een jongen is veel mishandeld door zijn stiefvader, wat op zijn twaalfde begon. Dat is een keer geëscaleerd in een steekpartij waarbij de jongen gewond raakte. Zijn moeder hielp hem niet. Voor deze jongen was het op zijn 18^e jaar de reden om weg te lopen. De andere jongen is toen hij 16 jaar was de deur uitgezet door zijn moeder die hem mishandelde. Een andere jongen is door zowel zijn stiefmoeder als vader zowel fysiek als mentaal mishandeld. Op zijn 16^e is hij van huis weggelopen en veel drugs gaan gebruiken. Op zijn 17^e heeft hij bij Levanto in Geleen gewoond. Een meisje vertelt een strenge, agressieve vader te hebben die zich moeilijk kan inleven in zijn dochter. Hij geeft haar 'tikken', wat wel steeds een reden was om weg te lopen. Ze werd ook regelmatig uit huis geplaatst op verzoek van haar vader. Haar moeder was juist overbezorgd voor haar. Deze vier jongeren geven allemaal aan zelf ook agressief te zijn. Twee van hen kampen bovendien ook met zware verslavingsproblematiek. Een jongen geeft aan dat het contact met zijn ouders steeds minder werd vanwege negatieve feedback van zijn ouders. Op zijn 14^e is hij daarom voor het eerst van huis weggelopen en later moest hij nog een periode bij zijn oma wonen. Vanaf zijn 18^e komt hij bijna niet meer thuis en gaat hij niet meer naar school. Zijn vader heeft hem er toen 'uitgetrapt' en vanaf dat moment is hij zo'n drie jaar bij mensen op de bank gaan slapen en heeft hij in kraakpanden en bij Jekerzicht gewoond.

Een 18-jarig meisje vertelt dat ze van haar moeder niet meer naar school mocht op haar 16^e jaar omdat ze volledig voor haar broertje en zusje moest zorgen, wat ze overigens al jaren deed. Het meisje wilde niet stoppen met haar opleiding en haar moeder heeft haar toen naar een kennis in Heerlen gestuurd. Dat gaat niet goed en na twee weken belandde ze op straat. Daar is ze vervolgens meegenomen door een jongen die haar tegen haar wil drie maanden vasthield. Ze moest gedwongen

'wat ze allemaal naar binnen hebben geduwd qua pillen en poeders weet ik echt niet'

drugs gebruiken en ze weet zeker dat er veel mannen aan haar zijn gekomen, maar ook geeft ze aan daar niet zoveel meer van te weten. Omdat ze zwanger raakte is ze eruit gezet. Het meisje geeft aan dat dit ook nog zo'n vijf andere meisjes is overkomen en dat ze allemaal weg moesten zodra ze zwanger raakten. Na die periode heeft ze haar moeder gevraagd om haar op te halen, maar die wil dat niet omdat ze nog steeds boos is.

De 21-jarige jongen die in een studio van het Leger des Heils woont geeft zelf aan dat hij een probleemjongere is: hij heeft ADHD en ODD (een agressiestoornis). Hij is geboren uit een tienermoeder en zijn vader heeft 'losse handjes'. Zijn moeder is weggegaan bij zijn vader en draait een

tijdje joints om aan geld te komen. Uiteindelijk ging het thuis echt mis en besloot hij zelf kamertraining bij het RIBW te gaan doen om te laten zien dat hij zelfstandig kon wonen. Maar ook daar ging het mis en raakte hij betrokken bij helingpraktijken, waarop het RIBW hem eruit zette. Vervolgens heeft hij bij zijn vader, bij Jekerzicht, op straat, bij het Leger des Heils en weer bij Jekerzicht gewoond. Momenteel woont hij in een studio van het Leger des Heils.

Het 21-jarig meisje dat bij MOVEOO verblijft is dakloos geraakt doordat ze (volgens haar onterecht) uit haar kamer van het RIBW is gezet. Haar ouders zijn Pools en spreken geen Nederlands. Van kleins af aan heeft ze alles vertaald en alles geregeld (werk, administratie ed.) voor haar ouders. Toen het meisje op haar 14^e een ongeluk kreeg waardoor ze twee maanden in het ziekenhuis lag, draaiden de rollen om en moesten haar ouders voor haar zorgen. Vanaf dat moment is het volledig mis gegaan en is het gezin op straat beland. Haar vader is ondertussen overleden en haar moeder woont in Duitsland. Nu is ze 21 jaar en al 21 keer van huis gewisseld in haar leven.

5.4 Situatie van de jongeren

5.4.1 Dagbesteding

Afghaanse jongens

Voor de drie Afghaanse jongens is het hebben van een zinvolle dagbesteding lastig. Het is duidelijk dat ze daar alle drie van balen. Het voelt *'alsof het leven al lange tijd stil staat'*, zo omschrijft één van de jongens het. Wel willen voetballen, maar je niet officieel bij een club kunnen inschrijven. Wel een opleiding willen doen of willen afmaken, maar niet mogen werken of (meer) naar school kunnen. Twee van de drie jongens hebben zich bekeerd tot het christendom en gaan wekelijks naar de kerk. Alle drie de jongens houden zich wel bezig met sporten, zoals oefeningen doen in huis en boksen. Ze hebben weinig geld (ongeveer € 80,- per 2 of 3 weken vanuit het Vlotteam), dit geld wordt vooral gebruikt om boodschappen van te doen. Het Vlotteam is wel ondersteunend in het zoeken naar activiteiten in de vorm van sport en school, maar het aanbod van school sluit niet altijd aan.

Krakers

De twee krakers hebben geen actieve dagbesteding. Het meisje wil eventueel wel werken, maar voorgaande baantjes zijn steeds mislukt. De man heeft nooit gewerkt.

Overige jongeren

Geen van de overige acht jongeren heeft een opleiding afgerond, drie van de acht jongeren werken. Eén van de jongens moet binnenkort stoppen vanwege opname in een afkickkliniek. Hij geeft aan dat hij begonnen is op de HAVO, maar teruggezakt is naar praktijkonderwijs. Hij heeft dit niet kunnen afmaken vanwege problemen thuis en de situatie die daaruit voortgekomen is (veel softdrugs gebruiken, thuisloos raken). Een andere jongen deed de HBO-opleiding Social Work, maar hij heeft geen solide thuisbasis waardoor hij niet goed kan studeren. Hij slaapt regelmatig bij zijn ouders op een matrasje op de grond tussen de was omdat ze aan het verbouwen zijn. Hij wil graag weg uit Maastricht

'Neem mensen gewoon een maand op proef. Ik denk dat dan veel jongeren toch gewoon een baan kunnen krijgen'

en ergens woonruimte vinden en vervolgens zijn studie weer oppakken. Daarnaast is hij actief met toneel en muziek bezig. Weer een andere jongen is bezig met zijn BPL-opleiding, maar hij is net ontslagen bij zijn leerwerkbedrijf waardoor hij een nieuwe plek moet regelen. Deze jongen doet daarnaast veel aan sport. Vier jongeren willen hun opleiding weer oppakken als ze in een rustiger vaarwater zitten, zoals afgekickt zijn, stabiel wonen, hersteld zijn van psychische problemen. Zo vertelt een meisje dat ze nu geen opleiding kan oppakken omdat ze van alles moet regelen voor haar vriend die in de gevangenis zit. Omdat ze herstellende is van een burnout heeft ze te weinig energie om er een opleiding naast te doen. Verder zijn haar dagen gevuld door afspraken met haar psycholoog, zoeken naar woonruimte en haar kleine nichtje die ze

regelmatig bezoekt. Een ander meisje doet momenteel niet zoveel, maar probeert wel aan een baan te komen. Ze merkt echter dat ze wordt afgewezen wanneer mensen merken dat ze bij Jekerzicht woont.

Een jongen vertelt dat hij net gestopt is bij een callcenter, hij probeert werk te krijgen bij een andere callcenter. Hij heeft nu geen inkomen en leeft van het inkomen van de vriend waar hij bij inwoont.

De 21-jarige jongen die in de unit van het Leger des Heils woont, werkt bij In2yourplace en vangt zelf thuisloze jongeren op. Het 21-jarige meisje dat bij MOVEOO verblijft is bezig met haar HAVO-opleiding.

5.4.2 Sociaal netwerk

Afghaanse jongens

Het sociaal netwerk van de Afghaanse jongens bestaat uit mensen van het Vlotteam en andere Afghaanse jongens in een soortgelijke situatie. Verder geven ze alle drie aan dat ze voldoende vrienden om zich heen hebben omdat ze al best lang in Nederland wonen. Twee van de drie jongens zijn actief in de kerk in Bunde/Meerssen en kennen van daaruit weer mensen. Eén van die jongens eet en slaapt vaak bij een familie met vier kinderen die hij vanuit de kerk kent. Ook met andere mensen vanuit de kerk heeft hij contact. Verder heeft hij veel contact met een Amsterdamse filmmaakster die een documentaire heeft gemaakt waarin hij een rol speelt. Eén van de jongens heeft een vaste vriendin en woont bij haar. Verder heeft hij ook nog contact met zijn familie in Afghanistan.

'God heeft familie voor mij aereaeld.'

Krakers

Het meisje heeft contact met haar halfbroers, moeder en met mede-krakers. Buiten de kraakscene kent ze weinig mensen. De man heeft weer een beetje contact met zijn ouders, zijn halfzusje en een paar vrienden. Hij geeft aan dat hij in zijn woonsituatie moeilijk mensen kan ontvangen en zelf weinig mensen bezoekt.

'Ik zit vaak in de shit en ik heb niet zoveel te melden.'

Overige jongeren

Het sociale netwerk van de meeste jongeren bestaat veelal uit vrienden en in zeer beperkte mate uit familie. Vaak zijn ze ook sceptisch over de vrienden die ze hebben. De tien jongeren hebben eigenlijk allemaal geen, minimaal of slecht contact met hun ouders. Bij vijf jongeren hebben de moeders het contact volledig verbroken. Eén meisje vertelt zelfs dat haar moeder met haar broertje en zusjes is verhuisd naar Dordrecht en dat ze niet weet waar ze nu wonen. Haar broertje en zusjes mist ze heel erg. Met haar vader wil ze geen contact meer, die is zwaar drugsgebruiker en dealer. Al haar vrienden is ze kwijtgeraakt vanwege een zware depressie. Ze heeft een tijdje bij haar oom gewoond en via hem heeft ze haar huidige vriend leren kennen en nieuwe vrienden. Door alles wat ze heeft meegemaakt heeft ze veel moeite om mensen te vertrouwen.

'Ik en mijn zusje hebben zoveel meegemaakt. Dat mensen ons door de kamer gooiden om wraak te nemen op mijn vader.'

Een jongen geeft aan geen contact met zijn moeder te hebben. Met zijn vader gaat hij misschien het

'Maar ik kijk graag achteraf want mijn vader heeft wel vaker dingen beloofd en niet waargemaakt'.

contact weer herstellen: ze gaan meedoen aan een verbindingsdag en ouder-zoontraject. Door zijn stiefmoeder en zijn vader is hij fysiek en mentaal mishandeld. De meeste broers zijn net als hijzelf verslaafd en daar wil hij geen contact

mee. Hij heeft wel contact met zijn zusje en stiefzusje, waar hij grotendeels mee is opgegroeid, en verder nog met een oom en tante. Hij geeft verder aan veel vrienden te hebben, maar de meesten zijn geen echte vrienden. Hij heeft uiteindelijk maar drie echte vrienden die voor hem klaarstaan.

Een meisje heeft geen contact meer met haar moeder omdat haar moeder dat zelf niet wil. Haar vader is al uit beeld sinds haar 1^e jaar. Met haar zus heeft ze wel veel contact. Haar vriend zit in de gevangenis momenteel, heeft een vertrouwensprobleem en is ziekelijk jaloers waardoor het lastig is om vriendschappen op te bouwen en te onderhouden. Haar vriendinnen zitten de hele dag in de coffeeshop en dat wil ze zelf niet meer. Buiten de coffeeshop heeft ze maar één vriendin. Een andere jongen is door zijn moeder buiten gezet. Sindsdien heeft hij ook geen contact meer met zijn broertje, wat hij betreurt. Met zijn vader, waar hij niet bij is opgegroeid, zou hij wel graag contact herstellen. Ook met zijn zus heeft hij eigenlijk geen contact. Wel heeft hij voldoende vrienden. Eén goede vriend kent hij al sinds zijn geboorte: bij hem heeft hij ook een tijdje op de bank geslapen. Bij het meisje met de Poolse ouders is haar vader overleden en haar moeder is naar Duitsland verhuisd om daar te werken. Daar heeft ze nauwelijks contact mee. Ze heeft wel wat vrienden.

Vier jongeren hebben wel wat contact met hun ouders, al zijn de contacten nooit echt heel goed. Eén meisje geeft aan dat ze een heel beperkt netwerk heeft. Met haar moeder appt ze wel dagelijks. Haar moeder is heel bezorgd over haar. Dankzij haar vader zit ze in Jekerzicht: met hem wil ze geen contact. Met haar broer en zus heeft ze ook geen contact. Ook met haar vriendinnen wil ze geen contact meer, die gebruiken veel softdrugs en gaan veel uit terwijl zij juist haar leven wil veranderen. Een jongen heeft wel contact met zijn moeder, maar hij denkt dat dit met name is omdat ze een schuldgevoel heeft

'Ik zou heel graag een vriendin willen die me steunt en die een positieve invloed op me heeft'.

naar hem toe vanwege de mishandelingen door zijn stiefvader. Met zijn stiefzussen heeft hij niets. Met zijn vader heeft hij geen goed

contact: hij kon nooit bij hem terecht toen hij hem nodig had. Zijn oma heeft hem altijd geholpen en hij bezoekt haar nog heel vaak. Hij heeft genoeg vrienden, maar hij twijfelt over de waarde ervan: *'nou ja, vrienden, vrienden, vrienden...'*. Veel vrienden van hem gebruiken drugs en dat wil hij liever niet meer. De jongen waarbij hij op de bank slaapt is een goede vriend van hem.

Een jongen woont momenteel bij zijn moeder, maar wil dat niet. Met haar is het contact wel redelijk. Zijn vader ziet hij een keer per week, maar hij vindt dat contact twijfelachtig en vooral gericht op praktische zaken. Met zijn zus heeft hij niet zo'n goede band meer. Verder heeft hij voldoende vrienden.

Weer een andere jongen heeft vooral vrienden in een vergelijkbare thuisloze situatie, die hij helpt.

5.4.3 Woonsituatie

Afghaanse jongens

De drie Afghaanse jongens zijn allemaal aan huisvesting geholpen via het Vlotteam. Twee van hen wonen in een flat (waar in totaal vijf Afghaanse jongens wonen). In deze flat delen sommige jongens een kamer en anderen hebben een eigen slaapkamer

Eén van hen is ondertussen bij zijn vriendin ingetrokken. Deze jongen heeft een periode van thuisloosheid gekend toen hij de status 'negatief' had gekregen. Hij heeft toen rondgezworven tussen verschillende steden waar kennissen vanuit het AZC woonden die ondertussen een status hadden gekregen. Een jaar geleden is hij bij het Vlotteam terecht gekomen via een vriend. Hij kon daar terecht omdat hij ook in het AZC van Roermond had gezeten.

Krakers

Het meisje voelt zich thuisloos sinds ze van het kraakpand op hetzelfde terrein verhuisd is naar een oude caravan zonder elektriciteit en water. Eigenlijk wil ze terug naar België om daar in de bossen in een (gekraakt) chalet te wonen, waar ze voorheen ook woonde. De man noemt zijn woonsituatie zeer onrustig: dakloos, af en toe huren, kraken. Hij heeft twee jaar lang bij het Leger des Heils geslapen in een 'zeer gestreste omgeving' en is wat dat betreft blij dat hij nu weer in een kraakpand woont omdat

het meer vrijheid geeft. Overigens woont hij zelf niet in het kraakpand, maar in een oude koepeltent die hij heeft opgezet in een kas.

Overige jongeren

Bij negen jongeren is de woonsituatie heel onrustig en bij een jongen is die periode net achter de rug. Hij heeft tot begin oktober op verschillende plekken geslapen nadat zijn moeder hem eruit heeft gezet (bij zijn neef, vader, diverse vrienden, zijn vriendin en bij kennissen). Verder sloeg hij weleens nachten over omdat hij geen slaapplek had. Ook sliep hij weleens bij mensen die boven de frituur wonen waar hij werkte. Hij heeft nu net een appartement en krijgt daar woonbegeleiding. Overigens voelt hij zich hier niet thuis, omdat het een appartement is wat even leeg staat en waar hij tijdelijk gebruik van mag maken. De spullen die erin staan zijn niet van hem. Zijn woonbegeleider werkt toe naar een eigen woning voor zijn 18e jaar, waar hij zelf de huur betaalt.

Drie jongeren verblijven bij Jekerzicht op een crisisplek. Eén jongen komt van het Leger des Heils en zit nu even bij Jekerzicht totdat hij wordt opgenomen in de afkickkliniek. Jekerzicht geeft meer rust dan slapen bij het Leger des Heils. Een meisje vertelt dat het een jaar heeft geduurd voordat ze naar Jekerzicht kon: ze zou niet in de groep passen. Dat zorgde ervoor dat ze een jaar lang bankhopper was, totdat het niet meer te doen was voor haar. Toen is ze alsnog geaccepteerd. Een ander meisje zit 12 weken op een crisisplek bij Jekerzicht. Daarna zal ze verder begeleid worden vanuit Talent.

'Het is nog erger dan thuis bij mijn ouders...'

Hiervoor heeft ze tijdelijk in een bejaardentehuis en bij vriendinnen op de bank geslapen. Ook is ze in het verleden, op haar 13e en 15e, al eerder uit huis geplaatst. Het meisje geeft aan dat ze thuisloos is doordat haar vader haar niet meer thuis wil hebben.

Twee jongeren wonen weliswaar bij hun ouder(s) maar toch kunnen ze worden aangemerkt als bankhopper. Eén jongen geeft aan dat hij zich niet thuis en welkom voelt bij zijn ouders, toch kan hij er nu wel terecht wat eerder niet het geval was. Hij heeft al een langdurige thuisloze periode achter de rug en probeert zijn leven weer op te bouwen en voor zichzelf een woonplek buiten Limburg te vinden. Momenteel slaapt hij wel eens bij zijn ouders, maar ook nog steeds op veel wisselende plekken. Hij slaapt alleen niet meer op de heftige plekken waar drugs wordt gebruikt. De andere jongen woont wel bij zijn moeder, maar er zijn veel spanningen thuis. Hij moet zijn volledige salaris afdragen aan zijn moeder omdat ze een uitkering ontvangt waarop ze nu gekort wordt. Hij wil heel graag een eigen plek, omdat hij zich bij zijn moeder niet thuis voelt. Hij heeft het gevoel dat hij elk moment op straat kan staan. Hij ontvangt thuisbegeleiding vanuit Radar, staat ingeschreven bij Kamers met Kansen en hoopt snel op zichzelf te kunnen wonen.

Een meisje heeft al vier jaar een onrustige woonsituatie omdat ze al een aantal keer uit haar kamer/woning is gezet vanwege een huurachterstand. Tijdens het interview vertelt ze dat ze over drie dagen haar kamer uit moet en nog niets heeft. Het is lastig om een kamer te vinden als je geen student bent in Maastricht. Verder is er ook gebrek aan goedkope woonruimte, zelfs als je een urgentieformulier bij de woningbouwvereniging invult. Een paar dagen na het interview schijnt ze opgenomen te zijn in Jekerzicht.

Een jongen is op zijn 18^e van huis weggelopen vanwege de agressie van zijn stiefvader, maar is ook voor die tijd al vaak op straat beland. Hij ging dan vaak naar zijn oma waar hij een goede band mee heeft, maar de familie wilde niet dat hij daar zou gaan wonen. Momenteel slaapt hij op de bank bij een goede vriend in een eenkamerwoning *'ik voel me daar helemaal relaxed'*. Hij zorgt daar voor het eten en houdt de kamer schoon, terwijl zijn vriend werkt. Een jongen vertelt dat hij vanaf zijn 16 jaar thuisloos is. Hij heeft een jaar bij Levanto gewoond in Geleen, maar kwam zo'n acht maanden geleden op straat te staan. Hij heeft toen op verschillende adressen geslapen en ook vijf maanden bij het Leger des Heils. Momenteel voor korte tijd bij Jekerzicht.

De jongeren die in mei zijn geïnterviewd woonden toen in een flat van het Leger des Heils. Het meisje woonde toen al vier weken in de daklozenopvang van MOVEOO in Sittard. Ze slaapt ongeveer twee nachten per week in de nachtopvang, de rest van de tijd bij vrienden op de bank.

'ik slaap daar terwijl iemand naast me gewoon zijn methadon ligt te gebruiken of een joint ligt te roken, terwijl ik daar slaap, terwijl ik de volgende dag een examen heb voor school, ik doe HAVO 5 volwassenonderwijs'

5.4.4 Problemen

Woonsituatie & toekomst

Voor de meeste jongeren in dit onderzoek is het ontbreken van een eigen, vaste plek problematisch. De jongen die bij zijn moeder inwoont lijkt niet thuisloos, maar is radeloos omdat het maar niet lukt om iets voor zichzelf te vinden en de situatie behoorlijk gespannen is thuis. Hij *voelt* zich wel thuisloos en ervaart daardoor veel stress. De man die kraakt heeft een blokkade bij de woningbouwcorporatie waar hij iets mee wil. Dat zorgt ervoor dat hij nu nooit iets kan huren. De jongen die bij zijn vriend op de bank slaapt realiseert zich wel dat hij een keer iets voor zichzelf moet zoeken, maar zit momenteel goed. Twee jongeren benoemen hun onzekerheid over de toekomst. Een jongen vindt het vooral lastig om met het verleden te 'dealen'.

Het grootste probleem voor de Afghaanse jongens is dat ze illegaal in Nederland verblijven. Het geeft de jongens een gevoel van 'dat hun leven stilstaat' en 'dat ze helemaal vast zitten'. Deze situatie duurt al vier jaar. Verder geeft het een gevoel van onzekerheid over de toekomst en niet verder kunnen met het opbouwen van een leven (zoals school en werk). Eén van de jongens benoemt dat het enige dat hij heeft zijn geloof, sociale contacten en (thuis) sporten is. Een andere jongen (met de vaste relatie) heeft wel geleerd om met zijn illegaliteit om te gaan en heeft ook vertrouwen in de toekomst. Hij ontaardt zich door te sporten en is dankbaar dat hij gezond is en leeft. Voor deze illegale jongeren geldt dat ze allemaal veel onzekerheid hebben over de toekomst. Ze hopen allemaal op die verblijfsvergunning, maar hebben geen garantie dat ze die gaan krijgen.

Financieel

Vijf jongeren hebben het over schulden. Een jongen heeft €1.000,- schuld bij de zorgverzekering die hij gaat afbetalen zodra zijn uitkering is goed gekeurd. Een meisje heeft samen met haar vriend veel schulden opgebouwd, zo'n €25.000,-: ze hadden samen meerdere creditcards aangevraagd toen ze even geen inkomen hadden. Door budgetbeheer worden haar schulden momenteel afbetaald. Een jongen geeft ook aan schulden te hebben en heeft nu een afbetalingsregeling van €30,- per maand. Verder heeft hij al een stukje studieschuld opgebouwd, maar hij wil zijn studie nog wel een keer afmaken. Een andere jongen had schulden, maar heeft ze ondertussen afbetaald. Tot slot probeerde één van de jongens, met een schuld van €7.500,-, geld voor de aflossing te verdienen met fictief spullen verkopen via Marktplaats.

Het meisje dat kraakt heeft geen inkomen en leeft van eten uit de container van de supermarkt en flessen verzamelen en inleveren.

De twee Afghaanse jongens die in de flat van het Vlotteam wonen hebben weinig geld waardoor ze ook weinig leuke dingen kunnen doen, zoals bijvoorbeeld kleding kopen of een rijbewijs halen. Ze hebben wel voldoende geld voor boodschappen en om gezond te eten. De Afghaanse jongen die bij zijn vriendin woont heeft dit niet specifiek als probleem genoemd.

'Ik wil geen hoog leven en ik wil geen laag leven, ik wil gewoon alles normaal.'

Sociaal

Voor de illegale jongeren geldt sowieso dat ze afstand hebben moeten nemen van hun familie in Afghanistan, wat uiteraard moeilijk is. Maar ook bij een aantal andere jongeren speelt dit. Een jongen geeft bijvoorbeeld aan dat –doordat zijn moeder hem eruit gezet heeft- hij ook geen contact meer heeft met zijn broertje van 9 jaar. Dat vindt hij heel erg. Ook met zijn vader heeft hij nauwelijks contact en dat wil hij graag herstellen. Bij zeker zes andere jongeren is er ook nauwelijks sprake van contact met hun familieleden (ouders, broers, zussen). Verder benoemt een aantal jongeren expliciet dat ze wel vrienden hebben, maar dat het wellicht niet de beste vrienden zijn. Een meisje geeft bijvoorbeeld aan dat ze vooral graag een ander sociaal netwerk wil: met goede vrienden in plaats van de verkeerde.

Drie jongens en een meisje hebben veel huiselijk geweld meegemaakt. De drie jongens hebben daardoor zelf agressieproblemen ontwikkeld. De jongens hebben daar behandeling voor gekregen. Een van deze jongens geeft aan ODD te hebben, een gedragsstoornis waardoor hij problematisch gedrag vertoont.

Veel jongeren hebben hun opleiding niet afgerond. Bij niet alle jongeren voelt dit direct als een probleem, maar het wordt regelmatig genoemd als iets wat ze in de toekomst alsnog willen afmaken.

5.4.5 Gezondheid

Alle jongeren, op drie na, ervaren op verschillende vlakken gezondheidsproblemen.

Geestelijke gezondheid

De man die kraakt heeft in het verleden een psychose meegemaakt waaruit hij zelf zijn weg heeft gevonden.

Een meisje geeft aan helemaal vastgelopen te zijn tijdens haar opleiding vanwege een depressie en burnout. Weer een ander meisje voelt zich vooral eenzaam omdat ze geen vriendinnen en geen thuis heeft. Een meisje geeft aan veel last van psychische problemen te hebben vanwege alles wat ze heeft meegemaakt. Ze heeft een gedragsstoornis, emotieregulatiestoornis en borderline. Een jongen is gediagnosticeerd met diverse persoonlijkheidsstoornissen, maar hij weet eigenlijk niet precies wat het allemaal is. Hij heeft er medicijnen voor gehad, maar deze medicatie voelt voor hem als harddrugs dus daar is hij mee gestopt.

Twee van de drie Afghaanse jongens kampen met psychische problemen en hebben een trauma door alles wat ze hebben meegemaakt. Eén van de jongens heeft gesprekken met een psychiater, piekert veel en heeft veel last van hoofdpijn. Ook heeft hij angst om naar buiten te gaan, vooral 's avonds: hij is bang om opgepakt te worden en hij is bang voor mensen die iets tegen moslims/buitenlanders hebben. De andere jongen praat met zichzelf en praat in zijn dromen en heeft in het verleden psychische hulp ontvangen.

Middelengebruik

Alle jongeren, op één na, roken. Maar veelal wordt dit niet als verslaving genoemd. Verder zijn er maar drie jongeren die geen drugs gebruiken. De rest wel, soms zelfs tot problematische hoeveelheden. Veelal blowen jongeren om met stress om te gaan en beter te kunnen slapen. Een jongen blowt zoveel dat hij binnenkort wordt opgenomen in de afkickkliniek. Ook andere jongeren geven aan te blowen om stress te verminderen. Een jongen heeft door alles wat hij heeft meegemaakt thuis PTSS (posttraumatisch stressstoornis). Hij blowt nu in plaats van dat hij daar medicijnen voor gebruikt. Een meisje benoemt dat ze vanwege alle stress verslaafd is geraakt aan blowen. Samen met haar psycholoog is dit een probleem dat ze ook graag wilt aanpakken. Bovendien kost het haar veel geld. Een jongen noemt verslaving pas een probleem op het moment dat hij slecht in zijn vel zit. Een andere jongen is door het geweld vanuit zijn stiefvader drugs gaan gebruiken, alles door elkaar. Hij geeft zelf aan een 'donker drugsverleden' te hebben. In Meerssen waar hij op zichzelf ging wonen, woonde hij vlakbij drugsdealers en toen is het uit de hand gelopen. Het blijft voor hem lastig om van de drugs af te

blijven of maat te houden met alcohol. Hij gebruikt samen met zijn vriend nog wel een beetje drugs, maar veel minder dan vroeger. Hij blowt wel dagelijks om in slaap te komen. Een andere jongen heeft een verleden met harddrugsverslaving, heeft momenteel een wietverslaving en gaat daarvoor binnenkort naar een afkickkliniek. Het meisje dat bij MOVEOO woont heeft in het verleden harddrugs gebruikt en in een afkickkliniek gezeten. Ze is nu anderhalf jaar clean, maar blowt en rookt nog wel. Maar ze geeft aan dat MOVEOO niet zo'n goede plek is om van de drugs af te blijven.

Het meisje dat kraakt blowt ook en denkt dat ze daaraan verslaafd is. De man die kraakt heeft ADHD en gebruikt drie keer per dag 'straatamfetamientjes'.

Twee van de drie Afghaanse jongens roken en blowen om bij zichzelf de stress te verminderen. De andere Afghaanse jongen gebruikte drugs in het verleden, toen hij nog geen woonplek had via het Vlotteam.

Fysieke gezondheid

De twee jongeren die in mei zijn geïnterviewd hebben allebei op straat geleefd en benoemen ook het vermageren door stress, slecht eten en weinig of geen geld. De jongen vertelt dat hij snel 8 kilo was afgevallen toen hij op straat leefde. Het meisje dat bij MOVEOO woont heeft honger en weinig te eten. Een jongen beschrijft duidelijk hoe hij weer beter voor zichzelf gaat zorgen. Toen hij vier jaar lang een echte bankhopper was, was zijn gezondheid 'ronduit bagger'. Een andere jongen is veel gezonder gaan eten sinds hij bij zijn vriend inwoont.

Alle problemen die de jongeren tijdens de interviews hebben benoemd zijn gearceerd (donkere vlakken) naar leefgebied van de Zelfredzaamheidsmatrix (ZRM). Echter, het is uiteraard een interpretatie vanuit de onderzoeker. Het kan niet gezien worden als scores op de ZRM, het geeft uitsluitend aan op welke leefgebieden van de ZRM de jongeren zelf hebben aangegeven dat ze problemen ondervinden. Elke kolom in de tabellen vertegenwoordigt een van de respondenten, het zijn dus de scores van de in totaal 15 respondenten.

Afghaanse jongeren (3 respondenten)

Problematiek (leefgebieden ZRM)	Respondent 1	Respondent 2	Respondent 3
Financiën			
Dagbesteding			
Huisvesting			
Huiselijke relaties			
Geestelijke gezondheid			
Lichamelijke gezondheid			
Verslaving			
Activiteiten dagelijks leven			
Sociaal netwerk			
Maatschappelijke participatie			
Justitie			

Krakers (2 respondenten)

Problematiek (leefgebieden ZRM)	Respondent 1	Respondent 2
Financiën		
Dagbesteding		
Huisvesting		
Huiselijke relaties		
Geestelijke gezondheid		
Lichamelijke gezondheid		
Verslaving		
Activiteiten dagelijks leven		
Sociaal netwerk		
Maatschappelijke participatie		
Justitie		

Overige jongeren (10 respondenten)

Problematiek (leefgebieden ZRM)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Financiën										
Dagbesteding										
Huisvesting										
Huiselijke relaties										
Geestelijke gezondheid										
Lichamelijke gezondheid										
Verslaving										
Activiteiten dagelijks leven										
Sociaal netwerk										
Maatschappelijke participatie										
Justitie										

5.5 Zorg en ondersteuning

Ondersteuning

De drie Afghaanse jongens zijn erg blij met de hulp die ze ontvangen vanuit het Vlotteam. Zonder het Vlotteam hadden ze op straat moeten leven. Twee van de drie jongens zou wel behoefte hebben aan 'een leven': doordat ze niet kunnen werken, niet naar school gaan, weinig geld hebben kunnen ze ook niet echt iets opbouwen. De andere jongen is heel dankbaar voor alle hulp die hij van zijn vriendin krijgt. Het meisje dat kraakt had ooit wel willen leren wat er allemaal bij komt kijken wanneer je zelfstandig gaat wonen: hoe je financiële zaken regelt, belasting doet, huishouden doet. De man die kraakt heeft altijd veel contact met de straathoekwerker gehad en ook contact met hem gehouden, ondanks dat deze in een andere rol terecht kwam.

Hulpverlenende instanties

Bijna alle jongeren ontvangen hulp of hebben hulp ontvangen. Eén van de Afghaanse jongens van een psychiater. Een jongen geeft aan hulp te hebben ontvangen vanuit Mondriaan, Riagg en PsyQ. Deze jongen heeft veel aan de hulp van Martin Honee gehad, een zelfstandige jeugdwerker die het op zijn

'Bij PsyQ hebben ze het hele gebouw afgesloten alles, kwamen ze met 3 politiebusjes om me af te voeren.'

eigen manier aanpakt 'daar moet je er 20 van hebben'. Hij heeft nu geen behoefte meer aan enige vorm van hulp. Een meisje geeft aan niets te hebben gehad aan de hulp vanuit Mondriaan. Momenteel heeft ze een vaste begeleider bij Talent, waar ze wel blij mee is, maar ze zou graag ook hulp van een psycholoog krijgen. Ze heeft meervoudige persoonlijkheidsproblematiek door alles wat ze heeft meegemaakt. Een andere jongen heeft ook gesprekken bij Mondriaan gehad, maar daar stelde hij zich niet voor open. Pas bij de kliniek van 'Yes, we can' in de Ardennen is hij door de agressieve benadering in combinatie met veel sporten en buiten zijn echt gaan praten. Momenteel ontvangt hij hulp bij begeleid wonen vanuit 'Uit de steigers'. Een ander meisje is momenteel onder behandeling bij Mondriaan en gaat binnenkort starten bij PsyQ waar ze nader onderzocht wordt. Verder heeft ze wederom aangeklopt bij Xonar, die haar destijds ook hebben geholpen met het vinden van een kamer. Verder heeft ze aangeklopt bij de Levantogroep in verband met wonen en behandeling, maar daar is een wachtlijst van anderhalf jaar.

Een jongen heeft pas sinds een jaar hulp, toen hij is opgepakt en bij Bureau HALT terecht kwam. Van daaruit kwam hij intern bij Levanto. Dat beviel hem goed omdat hij daar rust kreeg en een vaste begeleider had. Daarna raakt hij toch weer dakloos en is hij geholpen door Stichting o800/HOME. Momenteel woont hij tijdelijk bij Jekerzicht. Een andere jongen krijgt ambulante thuisbegeleiding bij zijn moeder vanuit Radar⁵. Dit is vooral gericht op het regelen van woonruimte. Deze begeleiding is geregeld vanuit Kamers met Kansen waar de jongen staat ingeschreven voor een kamer. De jongen geeft zelf aan niet in aanmerking te komen voor 24-uursbegeleiding van Radar, een kamer binnen Jekerzicht of het Credohuis. Hij lijkt overal net buiten te vallen, omdat zijn problematiek net niet ernstig genoeg is (in de zin van: verslaving, dakloos). Een meisje heeft momenteel begeleiding vanuit Talent, om te kijken wat ze nodig heeft om op zichzelf te wonen. Ze is meerdere malen uit huis geplaatst omdat het thuis uit de hand liep. Momenteel heeft ze er vooral behoefte aan dat ze serieus wordt genomen en dat ze minder instanties om zich heen heeft: liever een persoonlijke coach. Een jongen heeft hulp gehad vanuit Xonar om zijn school weer op te pakken. Verder krijgt hij hulp vanuit Trajekt. Van daaruit wordt hij vooral de juiste richting opgestuurd en krijgt hij goede informatie zodat hij zelf zijn zaken goed kan aanpakken. Vanuit Jekerzicht heeft hij ambulante zorg ontvangen, maar daar heeft hij weinig aan gehad.

De jongen die de unit bij het Leger des Heils huurt heeft hulp vanuit RIAGG gehad, kamertraining bij het RIBW gedaan en heeft meermaals bij Jekerzicht en het Leger des Heils gewoond. Hij zet zich nu in voor andere jongeren via In2yourplace. Het meisje dat bij MOVEOO slaapt heeft

maatschappelijk werk zelf ingeschakeld, crisisopvang vanuit Jeugdzorg gehad (toen ze nog met haar ouders was), in een afkickkliniek gezeten, bij het RIBW-kamertraining gedaan met een vaste begeleider en zit nu bij MOVEOO. Ze komt ook vaak bij In2yourplace. In de bijlage (2) is een overzicht opgenomen met de mate waarin bepaalde instellingen zijn genoemd door de jongeren.

5.6 Toekomst

Zes jongeren willen vooral graag een normaal leven: een gezin, huisje-boompje-beestje. Verder benoemen twee van deze zes jongeren dat ze graag zelf jongeren willen helpen in de toekomst als ervaringsdeskundigen. Eén van deze twee jongeren benoemt verder dat hij nu gewoon rust wil, dingen achter zich laten, een eigen woonplek, school weer oppakken, zijn drugsprobleem oplossen en contact met zijn vader opbouwen. Twee andere jongeren benoemen nog de artistieke hoek: de jongen die aan toneel doet hoopt ooit op de bühne te staan en een meisje zou graag willen schilderen.

De krakers willen blijven kraken en hebben verder geen concrete toekomstplannen.

De Afghaanse jongens willen alle drie graag een verblijfsstatus waardoor ze verder kunnen met hun leven. De jongen die bij zijn vriendin woont heeft er alle vertrouwen in dat het goed komt. Eén van de andere jongens geeft aan een 'leven' te willen hebben in de toekomst met een huis en werk. Daarnaast wil hij verder met zijn geloof en andere mensen helpen.

5.7 Aandachtspunten voor de gemeente

1. Nadenken over de situatie van illegalen: illegale personen kunnen niet verder met hun leven. Meer mogelijkheden voor school of werk zou ervoor zorgen dat ze ondertussen wel verder kunnen met hun leven. De problemen ontstaan juist doordat ze graag veel willen doen, maar niet vooruitkomen.

‘Ieder mens heeft toch het recht om naar school te gaan?’
2. Kraken heeft een slechte naam gekregen, maar de kraakgroepen zijn allemaal anders. Op Facebook is een soort van anti-krakersgroep (haatgroep) gestart die de krakers in een negatief daglicht zet. De krakers zouden graag willen dat de wijkagent een keer langs komt.
3. Het is moeilijker geworden om te kraken en de kamers en studio’s bij Impuls (Levantogroep) en in de Maatschappelijke Opvang zijn onvoldoende bekend bij de doelgroep. De meeste kennen enkel het slaaphuis (van het Leger des Heils) voor daklozen maar daar is veel wrijving en slapen veel mensen in een zaal. De tip is om deze alternatieve locaties beter onder de aandacht te brengen bij de hulpverlenende organisaties/instanties.
4. Het is jammer dat er geen straathoekwerker meer bestaat. Veel jongeren weten nu niet meer waartoe ze zich moeten wenden. Mond-op-mond reclame lijkt nu de beste weg om hulp te vinden.

‘Ik vind uw initiatief goed. U stapt gewoon af op mensen. Anderen durven niet op mensen af te stappen, dat ontbreekt.’
5. De drempel naar veel hulpverlenende instanties en de gemeente is te hoog, waardoor jongeren hun stem niet laten horen.
6. Jongeren weten niet waar ze hulp moeten zoeken, omdat ze het overzicht niet hebben. Ook wordt aangegeven dat je ‘van het kastje naar de muur’ wordt gestuurd (met name bij de Sociale Dienst) en dat er geen eenduidige informatie wordt gegeven. Verder zijn er overal (nog steeds) heel veel wachttijden, bijvoorbeeld ook om bij Jekerzicht binnen te komen. De in juli 2017 gerealiseerde crisislekken in Jekerzicht hebben onvoldoende geleid tot verbetering van de situatie daar jongeren nog steeds aangeven wachttijden te krijgen voor de crisislekken. Verder wordt er erg weinig rekening gehouden met je ‘rugzakje’: de gemeente houdt zich vooral aan de regels.

‘Het is echt zoeken, zoeken en dat zoeken duurt soms een half jaar of een jaar.’
7. Het zou fijn zijn wanneer er één centraal punt is waar jongeren naartoe kunnen gaan en waar ze informatie krijgen. En dan geen kantoorgebouw, maar meer een huiskamerachtige setting waar ze bijvoorbeeld kunnen tafelvoetballen.

‘Als je 0800-HOME niet kent, dan kom je er niet...’.
8. Er zou een soort van aula, leuke hangplek of huiskamer moeten zijn, waar niets te slopen valt en waar jongeren even in een andere mindset kunnen komen. Waar jongeren mogen roken en water kunnen drinken. Als ze nu ergens gaan zitten met een aantal jongeren, dan komt meteen de politie erbij.
9. Het is lastig om direct een woonplek te vinden: overal zijn wachtlijsten. Er is behoefte aan betaalbare woonruimte. Maak bijvoorbeeld meer gebruik van antikraak-mogelijkheden.
10. Wanneer (een van) de ouders een uitkering heeft, dan geldt dat hoe meer volwassenen in een huis wonen, des te lager de uitkering – de zogenoemde kostendelersnorm. De indruk is dat dit een rol speelt bij een aantal jongeren dat op zichzelf moest gaan wonen van hun ouder(s) zodra zij achttien jaar werden.
11. Opgemerkt wordt dat jongeren van 18/19 jaar nog geen minimumloon van volwassenen krijgen, maar wel ‘volwassen rekeningen’ moeten betalen. Daardoor hebben veel jongeren vaak al schulden.
12. Er zou meer gekeken moeten worden of de begeleiding vanuit instellingen zoals Jekerzicht wel helpt.

‘Ze zitten alleen maar op hun kantoor, dus als jij je niet lekker voelt... dat merken hun niet...’.

6 Conclusies

6.1 Inleiding

In dit onderzoek is gezocht naar antwoord op de volgende onderzoeksvragen:

1. Hoeveel thuisloze jongeren/bankhoppers: jongeren/jong volwassenen (16-23 jaar) die niet thuis wonen zijn er in Maastricht?
2. Met welke specifieke problemen kampen deze thuisloze jongeren /bankhoppers?
3. Wat zijn de gewenste interventies op de voor hen relevante leefgebieden onder de thuisloze jongeren/bankhoppers?
4. Wat zijn de effectieve interventies onder de thuisloze jongeren/jong volwassenen?
5. Hoeveel alleenstaande minderjarige vreemdelingen (AMV's) zijn er in Maastricht?
6. Hoeveel jongeren zonder verblijfstitel die in 2017 18 jaar zijn geworden kent Maastricht?
7. Met welke specifieke problemen kampen de ongedocumenteerde jongeren?
8. Wat zijn de gewenste interventies op de voor hen relevante leefgebieden onder de ongedocumenteerde jongeren?
9. Wat zijn de effectieve interventies onder de ongedocumenteerde jongeren?

In dit hoofdstuk worden deze onderzoeksvragen beantwoord.

6.2 Beantwoording onderzoeksvragen

1. Hoeveel thuisloze jongeren/bankhoppers: jongeren/jong volwassenen (16-23 jaar) die niet thuis wonen zijn er in Maastricht?

Hier kan geen eenduidig antwoord op gegeven worden, zeker niet naar de leeftijdscategorie 16-23 jaar. Nergens worden de exacte aantallen bijgehouden. Na gesprekken met diverse professionals blijken variërende aantallen genoemd te worden. Het varieert namelijk tussen de 50 – 150 jongeren. Een extraathoekwerker benoemt al minimaal 40 jongeren in zeer specifieke doelgroepen. Hij heeft het dan over Marokkaanse thuisloze jongeren, krakers en meisjes die in de prostitutie belanden. Daar komen de andere thuisloze jongeren nog bij. Vanuit Stichting Feel Good Connected wordt aangegeven dat het aantal thuisloze jongeren op jaarbasis tussen de 100-150 jongeren bedraagt. Opvallend is dat één van de jongeren tijdens het interview benoemt dat hij zelf al 50 thuisloze jongeren kent. Op basis van wat professionals aangeven, mag ervan worden uitgegaan dat het aantal thuisloze jongeren tussen de 16-23 jaar ruim meer dan 50 jongeren bedraagt, zeker gezien het feit dat een aantal groepen niet in beeld komen (Marokkaanse jongeren, krakers (in sommige gevallen), meisjes in de prostitutie, jongeren die bij anderen op de bank slapen).

2. Met welke specifieke problemen kampen deze thuisloze jongeren /bankhoppers?

Door de jongeren zijn aardig wat problemen benoemd. Deze problemen zitten vooral op de leefgebieden: geestelijke gezondheid, verslaving, dagbesteding, huisvesting, sociaal netwerk en financiën. Hieronder staan de problemen die het meeste naar voren zijn gekomen.

Multiproblematiek

Als gekeken wordt naar de leefgebieden van de zelfredzaamheidsmatrix, dan blijkt dat er sprake is van behoorlijke multiproblematiek op de leefgebieden, soms zelfs op alle leefgebieden.

Geestelijke gezondheid

Wat heel veel wordt genoemd door de jongeren is psychische problematiek. Veel jongeren hebben (veel) ervaring met hulpverlening. Ook als gekeken wordt naar de instellingen waar jongeren onder behandeling zijn (geweest) dan zijn dat veel instellingen op het gebied van GGZ.

Verslaving

Verslaving is ook een veel voorkomend probleem onder de jongeren. Meestal roken de jongeren, maar dat wordt door henzelf meestal niet als probleem genoemd. Daarnaast gebruikt het merendeel van de jongeren (soft)drugs, vaak in problematische hoeveelheden.

Huisvesting

Inherent aan deze rapportage is dat dit een probleem is bij deze jongeren, ook al zijn sommige jongeren tijdelijk even op hun plek. Er zit altijd een bepaalde mate van kwetsbaarheid in hun woonsituatie:

- Wonen in een kraakpand kan altijd ook weer tot ontruiming leiden;
- Slapen op de bank van een vriend gaat goed zolang er geen conflicten onderling zijn;
- Tijdelijk wonen bij Jekerzicht moet weer leiden tot een nieuwe oplossing op woongebied;
- Bij je ouders wonen waar continu spanning is, kan direct tot problemen leiden.
- Etc.

Dagbesteding

De meeste jongeren hebben hun opleiding niet afgerond, wat ervoor zorgt dat jongeren minder snel een goede financiële basis zullen hebben. Ook werkt het grootste deel van de jongeren momenteel niet. Hun maatschappelijke participatie is daarmee erg laag.

Sociaal netwerk

Veel jongeren hebben een beperkt of niet zo'n goed sociaal netwerk. Bij veel jongeren zijn de contacten met de ouders verbroken of niet zo goed. Een aantal jongeren geeft duidelijk aan dat ze momenteel niet de juiste vrienden om zich heen hebben.

Financiën

Vijf jongeren hebben schulden. Een van de krakers heeft weliswaar geen schulden, maar ook geen inkomen.

3. *Wat zijn de gewenste interventies op de voor hen relevante leefgebieden onder de thuisloze jongeren/bankhoppers?*

Door de jongeren is een aantal interventies genoemd die wenselijk zijn en hen kan ondersteunen om hun leven (beter) op orde te krijgen:

- De outreachende hulpverlener is heel belangrijk bij deze doelgroep. Die weet de jongeren te vinden, kent de weg naar hulpverlenende instanties, gaat gesprekken met jongeren aan en spreekt de taal van de jongeren. Jongeren geven zelf aan dat er daar meer van zouden moeten zijn. Positieve waardering wordt uitgesproken voor de oud-straathoekwerker, Martin Honee en Famke Mackaaij die alle drie outreachend werken voor de jongeren en zich goed kunnen inleven in hun problematiek.
- Er is behoefte aan informatie over wat er komt kijken als je op jezelf gaat wonen: over financiën, huishouden doen, voor jezelf zorgen. Deze vaardigheden hebben niet alle jongeren van huis uit mee gekregen. Verder zouden jongeren moeten weten op welke eventuele toeslagen ze recht hebben om rond te kunnen komen. Er is speciale aandacht gewenst voor de financiële situatie van jongeren: de kosten die ze zelf moeten gaan dragen vanaf hun 18e jaar en de inkomsten. Bij veel jongeren ontstaan in een vrij vroeg stadium al schulden, omdat ze zich onvoldoende realiseren hoe ze goed met geld moeten omgaan.
- Er is behoefte aan één centraal aanspreekpunt bij de gemeente waar jongeren terecht kunnen. Het is nu heel onduidelijk voor jongeren waar ze naartoe moeten. Verder wordt aangegeven dat mensen langs elkaar heen werken en dat er wisselende informatie aan jongeren wordt gegeven. Sociale Zaken (Gemeente), locatie Randwycksingel, is voor jongeren een drempel, een huiskamerachtige setting zou beter aansluiten op de leefwereld van de jongeren.
- Sommige instellingen, zoals bijvoorbeeld Levanto, kennen een wachtlijst van anderhalf jaar. Daardoor kunnen jongeren in de problemen komen als ze dringend hulp nodig hebben.
- Er zijn te weinig mogelijkheden op het gebied van huisvesting:
 - Veel jongeren komen niet in aanmerking voor het huren van een kamer (die gaan veelal naar studenten)
 - Er is weinig mogelijk op het gebied van (begeleid) wonen, bijvoorbeeld voor de doelgroep jongeren met een lichte verstandelijke beperking
 - Er zijn weinig antikraak mogelijkheden
 - De wachtlijsten bij woningbouwcorporaties zijn lang
- Bij Jekerzicht zou er meer aandacht moeten zijn voor de begeleiding van jongeren om ze verder te helpen op weg naar zinvolle dagbesteding en/of huisvesting. De begeleiding doet zijn best, maar de jongeren denken zelf dat er meer uit te halen valt.
- Er is behoefte aan meer crisisopvang voor jongeren tussen 16-23 jaar. Momenteel slapen er nog steeds jongeren in de volwassenenopvang van het Leger des Heils.

4. *Wat zijn door jongeren als effectief ervaren interventies*

- Veel jongeren hebben hulp ontvangen vanuit de GGZ-hoek. Daaruit blijkt vanuit de jongeren het meeste waardering voor gesprekken met ervaringsdeskundigen en mensen die kunnen aansluiten op de leefwereld van jongeren.

- Stichting Feel Good Connected regelt veel voor de jongeren die echt tussen wal en schip dreigen te vallen.
- Jongeren die een persoonlijke coach of begeleider hebben (bijvoorbeeld vanuit Trajekt, Xonar, zelfstandig maatschappelijk werkers) zijn veelal het beste te spreken over de ontvangen hulp. Ook jongeren met een vaste ambulante begeleider zijn vaak goed te spreken over de begeleiding. Veel jongeren hebben behoefte aan iemand waarmee ze een vertrouwensband kunnen opbouwen, die ze adviseert en steunt, omdat dat bij veel jongeren in de thuissituatie ontbreekt.

5. Hoeveel alleenstaande minderjarige vreemdelingen (AMV's) zijn er in Maastricht?

In november 2017 is het aantal AMV's (asielzoekers onder de 18 jaar) 87.

6. Hoeveel jongeren zonder verblijfstitel die in 2017 achttien jaar zijn geworden kent Maastricht?

Dat is onbekend. Al jaren verdwijnen AMV's met onbekende stemming uit de AMV-opvang al voordat ze 18 jaar worden. Veelal zijn dat jongeren waarvan het asielverzoek is afgewezen of die zo'n afwijzing verwachten. In het rapport van WIEP!Advies wordt gesteld dat iedereen het erover eens is dat het in Maastricht om enkele tientallen ongedocumenteerde jongeren gaat. Verder is bekend dat er in januari en februari 2018 weer 13 AMV's de leeftijd van 18 jaar gaan bereiken. Maar het is onbekend of deze jongeren in Maastricht zullen blijven.

7. Met welke specifieke problemen kampen de ongedocumenteerde jongeren?

Ongedocumenteerde jongeren kampen met andere problemen dan thuisloze jongeren. De problemen die de ongedocumenteerde jongeren noemen zitten vooral op de leefgebieden: financiën, dagbesteding en geestelijke gezondheid.

Financiën

De jongeren hebben alle drie weinig geld. Ze ontvangen een minimaal budget vanuit het Vlotteam waarmee ze boodschappen kunnen doen, maar er blijft weinig tot niets over voor extra zaken zoals kleding kopen of leuke activiteiten ondernemen.

Dagbesteding

De jongeren mogen geen opleiding doen of legaal werken. Dat zorgt ervoor dat ze voor hun gevoel 'stilstaan' en moeite hebben om de dagen door te komen. Er is sprake van verveling en te weinig uitdaging in hun leven. Eén jongen werkt wel vrijwillig bij een boer omdat hij graag bezig wil zijn en ervan leert. Maar liever werkt hij echt aan zijn toekomst in de vorm van een opleiding tot politieagent.

Geestelijke gezondheid

Deze jongeren hebben veel meegemaakt in hun thuisland en tijdens de lange vlucht op zoek naar veiligheid. Ze missen allemaal hun familie en weten soms niet hoe het daarmee gaat. Verder zijn ze continu in onzekerheid over wat de toekomst gaat brengen en willen ze absoluut niet meer terug naar Afghanistan. Dit zorgt bij twee van de drie jongens voor behoorlijke psychische problematiek. De andere jongen heeft iets meer een leven opgebouwd omdat hij een vaste relatie heeft en samenwoont.

8. Wat zijn de gewenste interventies op de voor hen relevante leefgebieden onder de ongedocumenteerde jongeren?

De jongeren zouden op de eerste plaats heel graag een verblijfsvergunning krijgen zodat ze verder kunnen met hun leven. Daarnaast zouden de jongeren graag de mogelijkheid willen hebben tot een zinvolle dagbesteding in de vorm van een opleiding of werk. Voor deze jongeren staat het leven eigenlijk al heel lang stil en ook in deze fase kunnen ze niets opbouwen. Wanneer ze zouden mogen werken zouden ze ook meer geld hebben, wat het leven voor hen een stuk aangenamer maakt.

9. Wat zijn de effectieve interventies onder de ongedocumenteerde jongeren?

Het Vlotteam (van het Leger des Heils) doet enorm goed werk voor de jongeren. Zij werken overwegend met vrijwilligers. Zij zorgen ervoor dat de jongeren geld hebben om in hun noodzakelijke basisbehoeften te voorzien, huisvesting en eventueel mogelijkheden tot sporten. Verder helpen ze de jongeren aan een advocaat en helpen ze met een procedure om alsnog een verblijfsvergunning te krijgen.

De kerk (in Bunde) speelt voor twee van de drie jongeren een hele belangrijke rol in hun leven. Het zorgt ervoor dat ze maatschappelijk participeren, een nieuw netwerk hebben opgebouwd, ergens bij horen en hoop kunnen putten uit het geloof.

DEFFINITIEF

7 Aanbevelingen

7.1 Specifiek voor de thuisloze jongeren / bankhoppers

In de conclusies is al ingegaan op de interventies die van belang zijn voor de doelgroep thuisloze jongeren / bankhoppers. Onderstaande aanbevelingen liggen zoals verwacht in lijn van deze interventies.

1. Preventie

Veel thuisloze jongeren/bankhoppers kampen met een behoorlijke multiproblematiek op veel leefgebieden. Veelal escaleert het in de thuissituatie bij de jongeren, waardoor jongeren uitvallen op school, op verschillende plekken gaan slapen, in een overleefmodus komen en daardoor problemen op allerlei gebieden krijgen (vooral huisvesting, financiën, dagbesteding, gezondheid, verslaving, sociaal netwerk). De aanbeveling is om voldoende aandacht te houden voor preventie en het daarmee voorkomen van veel zwaardere problematiek. **In een vroegtijdig stadium signaleren van problemen bij jongeren thuis door scholen en andere (zorg)professionals die vervolgens deze signalen weten neer te leggen bij een centraal punt die dit verder oppakt.**

2. Kostendelersnorm

In 2016 heeft toenmalig staatssecretaris Klijnsma in een pakket van maatregelen besloten om in een aantal omstandigheden (bijvoorbeeld het in huis nemen van kwetsbare mensen zoals dak- en of thuislozen) de mogelijkheid te bieden de kostendelersnorm minder strikt toe te passen. Hierdoor is de weg voor gemeenten vrijgemaakt om maatwerk te bieden waar nodig. **Het wordt aanbevolen dat de gemeente onderzoekt welke marges er in dit beleid zijn en of hier gebruik van gemaakt kan worden.**

3. Hulpverleningsaanbod

Dat jongeren al gebruik maken van een vrij breed aanbod aan psychosociale ondersteuning, blijkt duidelijk uit dit onderzoek. Door een aantal jongeren is expliciet aangegeven dat zij daarnaast behoefte hebben aan zeer praktische hulp, zoals hulp bij het vinden van een woning, werk en het regelen van de zorgverzekering. Vooral jongeren zonder positief sociaal netwerk hebben behoefte aan professionele begeleiding naar zelfstandigheid.

Aanzienlijk wat jongeren in dit onderzoek hebben bovendien al veel verschillende vormen van hulp ontvangen, al dan niet succesvol. **Het hulpverleningsaanbod dient beter op elkaar aangesloten te worden en meer uit praktische hulp te bestaan.**

4. Crisisopvang

Nog steeds slapen jongeren (soms jongeren onder de 18 jaar en maanden achter elkaar) bij de volwassenopvang van het Leger des Heils. Daar zit veelal alles door elkaar: zoals mensen met psychische aandoeningen en zware verslaafden. Schijnbaar zijn deze jongeren (en betrokken hulpverleners) onvoldoende op de hoogte van alternatieve overnachtingsplekken. **Zorgen voor voldoende en goede crisisopvang met begeleiding voor de thuisloze jongeren en breng deze onder de aandacht van de jongeren en hulpverleners.**

5. Outreachende maatschappelijk werkers

Uit dit onderzoek blijkt duidelijk dat een aanzienlijk deel van de doelgroep niet in beeld is van de gemeente of van de hulpverlening. Het gaat dan bijvoorbeeld om Marokkaanse jongeren, krakers, meisjes in de prostitutie. Er is wel een klein aantal outreachende professionals dat enigszins zicht heeft op deze groep en met sommige van hen in contact staat. Om ervoor te zorgen dat deze jongeren hun leven weer op de rit krijgen en uit de thuisloze situatie komen zijn er voldoende outreachende professionals nodig die vertrouwen kunnen opbouwen bij deze doelgroep en ze verder kunnen helpen.

Voldoende outreachende professionals om het vertrouwen bij de thuisloze jongeren te kunnen opbouwen om deze verder te kunnen helpen.

6. Toegankelijkheid gemeente

Evenals in het voorgaande onderzoek (Zwerfjongeren, juni 2017) blijkt de drempel naar de gemeente (Sociale Zaken) erg hoog te zijn. Jongeren hebben behoefte aan een laagdrempelige locatie waar ze terecht kunnen met hun vragen en zorgen en waar mensen werken die ze van alle benodigde informatie kunnen voorzien. **Zorg dragen voor een laagdrempelige locatie binnen de gemeente waar de thuisloze jongeren terecht kunnen met hun vragen en waar zij van de benodigde informatie kunnen worden voorzien.**

7. Overzicht mogelijkheden thuisloze jongeren

Jongeren moeten nu vaak zelf uitzoeken (al dan niet met wat ondersteuning van professionals) welke mogelijkheden ze hebben om uit hun thuisloze situatie te komen. Er lijkt al veel aanbod te zijn voor jongeren op het gebied van hulpverlening, maar het is van belang dat het duidelijk is waar jongeren recht op hebben en gebruik van kunnen maken.

In het licht hiervan zou het goed zijn wanneer een professional (soort van casusregisseur) op zoek kan gaan naar de best passende vorm van hulp voor de jongere. Uit de verhalen blijkt dat ze nu vaak zelf (al dan niet samen met de ouders of een professional) op zoek gaan naar hulp, óf dat er helemaal geen passende hulp van de grond is gekomen. Jongeren hebben behoefte aan iemand die ze hierin kan ondersteunen en weet wat het hulpverleningsaanbod is in de regio. **Een centraal aanspreekpunt in de uitvoering die met de jongere op zoek kan gaan naar de best passende vorm van hulp.**

8. Meer betaalbare woonruimte voor jongeren

Een deel van de problematiek rondom thuisloze jongeren / bankhoppers wordt in stand gehouden door het gebrek aan betaalbare woonruimte. Er is heel weinig aanbod in en rondom Maastricht, waardoor het soms te lang duurt voordat jongeren de stap naar zelfstandigheid kunnen maken. En in studentenstad Maastricht geven kamerverhuurders meestal de voorkeur aan studenten boven andere jongeren (met een uitkering). **Het vergroten van het aanbod van betaalbare woonruimte voor thuisloze jongeren (niet-studenten).**

7.2 Specifiek voor de ongedocumenteerde jongeren

1. Aanbevelingen uit rapportage WIEP!Advies

Wiep!advies heeft in augustus al een aantal zinvolle aanbevelingen geformuleerd specifiek voor de doelgroep ongedocumenteerde jongeren, zoals:

1. Zorg voor voldoende opvang van ongedocumenteerde jongeren (zeker 10-15 opvangplaatsen);
2. Zorg voor toekomstgerichte ondersteuning aan jongeren: opvang in combinatie met specialistische begeleiding
3. Zorg voor financiële continuïteit en krachtig meerjarenbeleid voor organisaties die de opvang van ongedocumenteerde jongeren realiseren;
4. Zorg voor mogelijkheden voor zinvolle dagbesteding en onderwijs zonder dreiging van aanhouding en uitzetting;
5. Zorg voor een soepele overgang 18- naar 18+ en hou daarbij het belang van jongeren voor ogen (ipv wat je niet voor jongeren kunt doen vanwege schotten in wet- en regelgeving);
6. Zorg voor voldoende geschikte huisvesting voor degenen die uiteindelijk een verblijfsstatus krijgen.

Deze aanbevelingen zijn ook zinvol in het kader van dit onderzoek. Vooral aanbeveling 4 komt uit dit onderzoek duidelijk naar voren.

2. Zinvolle dagbesteding

Wat vooral van belang is voor de ongedocumenteerde jongeren is dat ze een zinvolle dagbesteding mogen hebben. De jongeren in dit onderzoek hebben volop ideeën over wat ze graag zouden willen qua opleiding en werk. Maar ondertussen kunnen ze helemaal niet vooruit. Ze mogen geen opleiding doen, niet legaal werken, zich niet officieel inschrijven bij een voetbalvereniging etc. En daar komen de problemen op de andere leefgebieden weer uit voort. Het zorgt ervoor dat het psychisch niet vooruit gaat, dat ze weinig geld houden en blijven blowen uit verveling. Ook lopen ze daardoor inmiddels jarenlang achter op leeftijdsgenoten.

Zorg dragen voor een zinvolle dagbesteding (scholing, werk en/of recreatiemogelijkheden zoals sporten).

DEFFINITIEF

Literatuur

- Brummelhuis & Drouven. *Telling Zwerfjongeren. Aantallen op basis van definitie 2010*. Enschede, 2011
- <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2016/51/dakloos-vaker-jong-en-niet-westers>
- Lauriks, S. e.a., *Zelfredzaamheids-matrix 2013, handleiding*. GGD Amsterdam, februari 2013
- Matthijssen, M.P.A., onderzoek & training, *Rapportage Zwerfjongeren*, Rotterdam, juni 2017
- Movisie, *Factsheet Zwerfjongeren Nederland*. Utrecht, januari 2017
- Rouvoet, A. (2010). Definitie Zwerfjongeren. Den Haag, Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.
- Staring & Aarts. *Jong en illegaal in Nederland*. Erasmus Universiteit Rotterdam, 2010
- Wiep!Advies. *Ongedocumenteerde jongeren in Maastricht en omgeving*. Maastricht, augustus 2017
- zwerfjongeren.nl

DEFFINITION

Bijlage 1. Medewerking personen

1. Jongeren die hebben meegewerkt aan het onderzoek

Tabel 1. Belangrijkste kenmerken geïnterviewde jongeren

Geslacht en herkomst	Leeftijd	Belangrijkste kenmerken van leefsituatie
1. Afghaanse man	20 jaar	Illegaal, in begeleiding bij Vlotteam
2. Afghaanse man	22 jaar	Illegaal, in begeleiding bij Vlotteam
3. Afghaanse man	22 jaar	Illegaal, in begeleiding bij Vlotteam
4. Belgische vrouw	22 jaar	Woont in kraakpand
5. Nederlandse man	36 jaar	Woont in kraakpand, al 15 jaar bankhopper
6. Nederlandse man	22 jaar	Woont nu even bij zijn moeder, maar veel wijzigingen in woonsituatie gehad
7. Nederlandse man	24 jaar	Slaapt bij een vriend op de bank
8. Nederlandse jongen (Indische vader)	17 jaar	Net bankhopper af, sinds kort in kamertraining
9. Nederlandse vrouw	22 jaar	Zit tegen dakloosheid aan. Inmiddels bij Jekerzicht geplaatst
10. Nederlandse vrouw (Indische vader)	18 jaar	Woont sinds kort bij Jekerzicht, daarvoor bankhopper
11. Nederlandse vrouw	19 jaar	Woont sinds een tijdje bij Jekerzicht
12. Nederlandse man	18 jaar	Woont kortstondig bij Jekerzicht, moet naar de verslavingskliniek. Was daarvoor bankhopper
13. Nederlandse man	25 jaar	Bankhopper
14. Nederlandse man	21 jaar	Sinds kort woonunit bij Leger des Heils, daarvoor bankhopper. Vangt andere bankhoppers op
15. Nederlandse vrouw (Poolse ouders)	21 jaar	Bankhopper

16. Professionals die hebben meegewerkt aan het onderzoek

Tabel 2. Belangrijkste kenmerken geïnterviewde professionals

Naam	Organisatie
1. Jan de Boer	Projectcoördinator/Voorzitter Voordeur Maatschappelijke Opvang en Beschermd Wonen, Gemeente Maastricht
2. Joyce Frijns	Consulent Jongeren, Gemeente Maastricht
3. Ingrid van Ommen	Jongerenwerker, Stichting Trajekt
4. Charles Beetz	Maatschappelijk werker, Stichting Trajekt
5. Famke Mackaaij	Stichting Feel Good Connected
6. Olga Sollet	Wiep!Advies
7. Pol Verhelle	Vlotteam
8. Monique Permesaen	Vlotteam

Daarnaast zijn de volgende personen per mail, telefonisch benaderd:

1. Ineke Hamleers, gemeente Maastricht
2. Ruud Frenken, team Jeugd gemeente Maastricht
3. Tom Houben, In2YourPlace
4. Josette Smeets, coördinator van Leerplicht, gemeente Maastricht
5. Nicole Gijbregts, Vluchtelingenwerk
6. Michael Johnen, Nidos
7. Will Linssen, Leger des Heils
8. Tanja Spijksma, Xonar
9. Eric Nafzger, Kracht in Zorg
10. Mandy Hazelhof, Kracht in Zorg
11. Simone Seelen, Stichting Columbus
12. Jill Jans, Pension Jekerzicht
13. Anneke Boonstra, Pension Jekerzicht

Bijlage 2. Medewerking instellingen

Tabel 3. Benoemde instellingen tijdens de interviews

Instelling	Soort hulp	Aantal jongeren
Mondriaan	GGZ	5
PsyQ		2
Riagg		2
Yes, we can!	Jeugd GGZ kliniek	1
Levantogroep	GGZ en Maatschappelijke Opvang	2
In2yourplace (Mario)	Onderdeel Levantogroep	2
Xonar	Jeugd- en opvoedhulp	3
Jeugdzorg		3
Martin Honee		1
Trajekt	Jongerenwerk, maatschappelijk werk	2
Radar	Ondersteuning mensen met (verstandelijke) beperking	1
Gastenhof	LVB, GGZ	1
Talent	(ambulante) begeleiding	2
Uit de Steigers	(ambulante) woonbegeleiding	1
Kamers met Kansen	Wonen	1
Jekerzicht (ambulante, tijdelijk, residentieel)		7
Afkickkliniek (onbekend welke)	Verslaving	2
RIBW	Beschermd Wonen	2
Vlotteam	Maatschappelijke Opvang	3
Leger des Heils		5
MOVEOO		1
Stichting o8oo-HOME	Hulp bij multiproblematiek jongeren	4
Bureau HALT	Jeugd & Veiligheid	2

Bijlage 3. Gesprekshandleiding

Voorstellen

1. Ik zou graag willen weten wie je bent. Kun je me vertellen hoe je heet en hoe oud je bent?
2. Wat is je land van herkomst?

Situatie van de jongere

3. Zou je me iets kunnen vertellen over je huidige situatie?

Spontaan laten antwoorden en anders doorvragen op:

- *Zit een jongere op school?*
- *Heeft hij/zij een dagbesteding/werk?*
- *Wat doet de jongere in het dagelijks leven?*
- *Is er contact met ouders of andere familie en/of verzorgers?*
- *Hoe ziet het sociale netwerk van de jongere eruit?*

4. Hoe ziet je leven er nu uit?

- *Probeer bij deze vraag helder te krijgen wat eerst 'thuis' betekende voor de jongere*
- *in vergelijking met toen je nog 'thuis' woonde?*

5. Waar woon je momenteel?

6. Wat vind je daarvan?

7. Welke problemen ervaar je momenteel?

Spontaan laten antwoorden en doorvragen op:

- *Schulden*
- *Huisvesting*
- *Verslaving*
- *dagbesteding*

8. Wat zou je graag anders willen?

9. Wat vind je van je gezondheid?

- *Vind je jezelf gezond? Waar wel/niet?*
- *Ben je verslaafd aan alcohol/tabak of drugs? Wat vind je daarvan?*
- *Eetgewoonten*
- *Hoe voel je je (psychisch)?*
- *LVB?*

Voorgeschiedenis

10. Zou je iets kunnen vertellen over hoe je in deze situatie terecht bent gekomen?
11. Waar is het mis gegaan?
12. Hoe lang ben je al zonder thuis?

Vragen en wensen voor zorg, ondersteuning en interventies

13. We gaan even terugdenken vanaf de periode dat je voor het eerst hulp of steun nodig had. Op welke leeftijd was dat?
14. Welke steun heb je vanaf die periode ontvangen en/of ontvang je nu?
15. Wat vind je goed aan deze ontvangen hulp/steun?
16. Wat vind je er niet goed aan?
17. Aan welke zorg/steun heb je tot nu toe het meeste gehad? Waarom?
18. Waar zou jij op dit moment het meest mee geholpen of gesteund zijn?

Jongere eerst open laten antwoorden (meerdere antwoorden mogelijk).

Denk bijvoorbeeld aan:

- *Vinden van vaste woonplek*
 - *Schulden oplossen/ leren omgaan met geld*
 - *Opleiding zoeken of volgen*
 - *Vinden en houden van werk*
 - *Stoppen of minderen met alcohol of drugs*
 - *Leren omgaan met / verminderen van angst of agressie*
 - *Opvoeden van je kind*
 - *Loskomen van mensen die jou slecht behandelen*
 - *Op het rechte pad blijven*
 - *Aanpakken van medische en/of psychische zaken/problemen*
19. Hoe zou die hulp of steun er voor jou het beste uit zien?
Dit kunnen meerdere dingen tegelijk zijn.
 - *Persoonlijke coach – maatje (vast iemand)*
 - *Groepsgesprekken met een deskundige*
 - *Opvang / opname: waar?*
 - *Goede informatie*
 20. Hoe kunnen de gemeente Maastricht en/of andere instellingen je helpen om ervoor te zorgen dat je zo goed en zo snel mogelijk weer de regie over je eigen leven kan krijgen (al dan niet met ambulante begeleiding).

Laatste vraag

21. Wat zou je het liefste willen voor de toekomst?